

۲ صفر - ۱۳۳۵ سنه

۱۵ نوامبر - ۱۹۱۶ سنه

شهر آذربايجان و الوغ حادير

قطاي (چين)

(باشى ۲۱ نجى عددده)

خاطرينه توشروب طورالر . مونلر برله ايمپراطورنگ بتون سوزيني، حرکات و سکناتين يازوب طوررغه مخصوص کشيلر بولوب، مونلر ايمپراطورنگ عمومغه متعلق اشلرينى عمل دقتينه يازوب بارالر. شونگ اوچون ايمپراطورلر، نى گنه اشه سهر و نى گنه سويله سهرده ايتك و چابولرينى جيوب اشلهرگه و بر سوز ايچون اون مرتبه فکتر قيلورغه مجبورلر. بو جهتدن قارالسه ايمپراطور، ملتگه خواجه توکل بلدکه ملتگه قورالغنه حساب ايتولورگه تيوشلى . چونکه آنلرغه خلاف اش اشلهرگه و کيله چک بوونلر رضا بولمازلق معاملهلر قيلورغه هيچ امکان بوق، مونگ اوستينه ملتنگ سعادت و شقاوتى، شادلق و حسرتى حقنده مسئولده. بزده آدملر اوستلرينه کيله طورغان بلالر، فلاکتلر ياشلرنگ گناه شوملقرينه، عمل و عبادت خصوصلر نده کيمچيلکلر قيلولرينه اسناد ايتولسه قطايده ايمپراطورلر، ملت اوستينه کيلگان بلا و قضاير و هر تورلى فلاکتلر حقنده اوزلرينى سبب حکمنده کوره لر، اوزلرينگ برر تورلى کيمچيلک قيلولرينه و وقتنده تدبير ايتيه آلدى قالورلرينه يابسا رالر . مملکتگه عمومى بر قضا کيلگان وقتده ايمپراطور تشنخ تانغ: « بو خصوصده بتون قباحث مينده، وقتنده مين نيوشلى چاره نى قیلا آلدى قالغانمن، بو طوغروده اولمگه مستحق کشى مين گنه » ديب سويله گانلگى مشهور. قطاي ايمپراطورلرى فرشته توکلر، آراده ظالملى و مستبدلر نده بولدى اما عموميت برله قاراغانده مونلر بيک ياخشى آدملر، کشيلر سوزندن قورقو سببيليمى ياکه ايمانلرى برله مى ممکن قدر رعيتگه آتا بولورغه، اتالر قوللر ندىن کيله آلدى طورغان شفقت و مرحمتلر نى قيلوده کيمچيلک ايتميلر، خلق خاطرينى تابار و خلقغه يارار ايچون طريشولرى

ايمپراطور و ايمپراطوريتسه اسملر ندىن جز بولغان حرفلر باشقه کشيلرنگ اسملرينه قوشلمى، اگرده برر تورلى ضرورت بولسه حرکتنى اوزگه رتوب گنه بولسه ده فرق ياصالاشوندىن صولغنه قوشولا. پادشاهغه اطاعت قيلو، اللهغه اطاعت قيلو و رعيت هر برى آگا نسبت برله بندلر سانالا. قطايده بولغان صول و قزل فرقلرده. پادشاه طوغر بىسنده حرمت صاقليلر، ادب و احترامگه خلاف سوز استعمال قيلمیلر، اطاعت مسته سينه آزغنه ده کيمچيلک کيتورمیلر. ايمپراطور وفات بولسه بتون مملکت ماتم طوتا، ماتمنگ مدتى بر يلدلر. بو مدتده طويلر و صفا مجلسلرى باصالمى، زينتلى نرسهلر کيولمى.

ايمپراطور اوزى حرمتلى بولو کبک آناسى ده حرمتلى بولا. ايمپراطور، هر بيش کونده آناسينه زيارت قيله و آننگ آلدنده انصاف برله گنه تزله نوب اوطورا.

ايمپراطور اوزى ده رعيتى رضا قيلورغه وجدان و اخلاق جهتدن مجبور. خصوصا عالملر نى و اوز ياقلرينى حرمت ايتو، اشچيلرنگ قدرلرينى بلو، قاضى و حاکملر نى رعايه قيلو و رعيتى سويو، غريب و فقيرلر همده محتاجلرنگ حاللرينى اونوغاو ايمپراطور اوستنده اخلاق بورج حساب ايتوله. شوشندى نرسهلر نى ايمپراطور خاطرينه توشروب طورر ايچون سرايده مخصوص آدملر آسرا، مونلر هر تورلى اصوللر برله ايمپراطورغه، ياخشيلق و عفت همده کوزل اخلاق و رعيتى رعایت قيلو روشلرينى سويله بلدروب،

آدم اشانمازلق درجه‌ده در. مستقل هم‌ده لایسأل عما يفعل بولغان بو پادشاهلر چین قاناتینی غنه صندرودن صاقلانوغه مجبورلدر. مونلرنی عمر بن عبدالعزیزلر دیمه‌سه‌كده مسلمان پادشاهلرینه، خانلرینه كوره عمر بن عبدالعزیزلر دیمه‌ك شاید یالغان بولماز. قطای پادشاهی، مملکتینی بیک کوب دیوانلر آرقلی اداره قیله در. الك الوغ دیوان «یوقاری مجلس» اسمنده بولوب مونگ اعضالری مخصوص بر سان برله چیکه‌نمیلر. آلتمش قدر کاتب خدمت ایته و مجلس هر کون بولادر.

پادشاهنگ اوزینه خاص کانسله‌ریه‌سی و کاتبلر هم‌ده ایچکی اشلر، مال اشلری، یوللر هم دینی اشلر، صوغش اشلری، حکم و جزا اشلری، عمومی طشقی اشلرگه و منغولیا ولایتلرینی قارارغه خاص سیکز وزیر ی بولا. قطايلر وزیرگه «بو» و زور تورلرگه «کوانغ» دیلر. (کوانغ پورتوغال تلندن بوزولغان «ماندارین» سوزی برله‌ده یورتوله‌در). زور تورلر ایسه ناوتای (دهو آتای) عنوانده بولالر.

هیچ بر محکمه‌گه اوز خدمتی حقنده امتحان بیرمی طوروب مأمور قوبلمی. هر محکمه‌نگ اوزینه کوره امتحانی بار. محکمه‌دن محکمه‌گه کوچوچیلرده امتحان طوتارغه مجبورلر. امتحانلر بیک قاتی هم‌ده بیک مضبوط بولوب آداو و یاقلاشو، رعایت ایتو یوللری بتولای یوق. استحقاقسز کشیلر امتحاندن اوته آلمیلر. مگرده حکومت خدمتی ایتو اوچون بر علم‌گنه بیتمگان بلکه اقتدار و تجربه‌لرده کیره‌ك بولغان سببیل مونلرنگ امتحانلرینی «تمام بیته‌در» دیرگه ممکن توگل. علم بولو باشقه و اداره‌گه مقتدر بولو باشقه اش.

عیبیل کشیلر برله عییسز کشیلرنی آیره بلو طوغروسنده قطای حا کملرینگ آیروم بر امتیازلری بارلق دعوی قیانسده‌ده و قطايله بولغان قانون جزالر کونفوشیوس تعلیمینه بنا ایتولگانلکدن مرحمت و شفقت اساس طوتولغان بولسه‌ده حق قطايله بولغان قانون جزانی تیکشروچی آروبا حقوق عالملی قطای حکملرینگ. ضعیف بولغان انسانلق‌غه قارشو بیک عالی ایکانلکینی اعتراف قیلولری روایت ایتولسه‌ده «عدالت» اصولینه مبنی توگلدر. عیبیل کشینگ اوز اورنینه وکیل (آدواقات) قویا آماوی و جزاف شهادتلرنگ قبول ایتلوی، شبهه‌لی بولو سببیل حکملرنگ یومشاتلماوی، شاهدلرنگ و عیبیل کورلگان کشیلرنگ تورلی جزالر برله جزالانولری اوشبوگا دلیل بولور.

قطای نظاملرینه کوره جان برابرینه جان، کوز برابرینه کوز، قولاق برابرینه قولاق (باشقه اعضالرده شولای) قصاص یورتوله لکن قصاص وقتنده اوز اورنینه کشی یاللاو حق بولادر. خاتونلرنگ جنایتلری ایچون اوزلری توگل بلکه اوغلاری، اوغلی بولماسه ایری

جزا قیلنه در. چینلور، اسلام شریعتنده بولغان «النفس بالنفس والین بالین والانف بالانف والاذن بالاذن والسن بالسن والجروح بقصاص» غه موافقت ایتولرنده گوزل اش اشله‌گان بولسه‌لرده: «فمن تصدق به فهو كفارة له» هم‌ده «ولا تزروا زرة وزر اخری» دیگان ایچی قاعده‌نی اولگی قاعده‌گه قوشمی قالدورلرنده بیک زور یا گلش اش قیلاغلر. اول اوج قاعده برگه حیولغاندن صولگ غنه یاخشی بولا، «عدالت» ایسه شونلرنگ برگه یورولرنده‌گنه در.

قطايلر اوزلرینگ شوشی بیتشمی قالغان نظاملرینه بنا ایتوب ولایتنده فتنه چیقغان ولی (غو بیرونلور) نی اولم جزاسینه حکم ایتلر هم‌ده آنا گناهیسی اوچون اوزی رضا بولسه اوغلرینی اولدرلر، بیکلگان عسکرلرنگ باشقلرینی آتالر. ایچی کشی صوغشقان وقتنده برسی اوز اوزینی اولدرسه (اوز اوزینی اولدرو قطای نظاملرینه کوره جنایت سانالمی) قارشوسنده غی کشی عیبیل سانالا. فقط اولم جزاسینی برینه کیترو ایچون هر ماده‌نگ اوزینه خاص ایمپراطورنگ امضاسی بولو لازم. ایمپراطور طرفندن امضا بولمی طوروب اولم حکمی یورتولمی. لکن قطای مملکتینی نی قدر ماقارغه کرشلسه‌ده قطايله بولغان رعیتلرنگ تیجقلر و حا کملرنگ‌ده ماجیلر حکمنده بولولر نی انکار قیلورغه مجال یوق.

عسکرلک اشی قطايله بیک ترتیبسز و اصولسز. بو کونلرده ایندی قطای عسکری کبک عسکر برله مملکت صاقلاب و مملکتینی طوتوب بولمی. الله‌تعالی صاح ایچون کشیلر یاراتقان بولسه صوغش اوچون‌ده کشیلر یاراتقان.

قطايلر، عسکرلرینی تورلی صنفلرغه آیروب عسکر باشقلرینه زور عنوانلر برسه‌لرده بو عنوانلر مسماسز اسملر، مملکتسز لقبلردن عبارت بولوب صوبرانه‌ده امتحان قیلنوجی شاگردلرنگ هر بری اوز استاذینی «تاج المدرسین» و هر بر مریدده اوز ایشانتی «شیخ الشیوخ» و «قطب الاقطاب» دیب تعبیر قیلوی قیلندن معناسز نرسه‌لدر.

قطايلرنگ قوری عسکرلری قیلندن صو عسکرلری هم بیک کیمچیلکی بولسه‌ده مونلرنی بیکلگه سانارغه یارامی.

قطای خلقلری سلامت بدنلی، صبرلی، کوچلی و چداملی بولغانلقلرندن اگرده آروپاده‌غی روش برله عسکر توزی آسه‌لر ایدی اوز مملکتلرینی سلامت صاقلالولری اوستینه چیتلرینی‌ده قورقوتوب طوراً آلور ایدی، لکن آنلر بو روشده عسکر توزیلر. بو کون قطايله بولغان مغوللر، مقدم زمانلرده بتون دنیانی تره‌توب طورغان و روسیه برله بلغارده‌غی اسلام حکومتینی ضبط ایشکان مغوللر (چینگیز بالاری) برله بردر. آنا و بابالری شوندی اشلر

چین تلنده مخصوص تاوشلر و مخصوص کوبلر برر تورلی اوزگرش یاساغانقلر نندن بلنه گان کشیلر که آیروم مشکلمک بولادر. مثلا بیک کوب سوزلر، تاوشنگ اوزگرووی سبیلی تورلی تورلی معنای بلدره لر.

قطای خلقلرینک شیوه لر ننده آیروملق کوب بولغان کبک عرف عادتلر ننده، دستور و خلقلر ننده آیروملقلر کوب. بعض بر اورنلر ده مرغوب سانالا طورغان قاعده لر ایکنچی بر اورنلر ده عیب اش سانالار و بالعکس. لکن بو اش، اساسی بولغان عرف و عادتلر ده توکل بلکه فرعی بولغانلر ده غنه. اساسی بولغان عرف و عادتلری ایسه بر تورلی کنه دیب ایتور که یارارلق درجه ده در. قطای خلقلرینک شهرت کسب ایتمک و بتون دنیانک آلدنده طورغان وقتی میلاددن اونونچی عصرلر ده اییدی (هجرتدن دورتنچی یوز تیره سی بولا). قطای مدیتی بو وقتلر ده بتون دنیایه اورنه ک و مثال بولوب طوردی، بتون دنیا خلقلری مونلرغه باش ایهر که و یوقار یقلرینی اعتراف قیلورغه مجبورلر اییدی. (قطای قوزغالو روشننده بولغان سوزلر شول عصرلر ده چیقوب قالغان ده بزنگ بابلر مژدن بالالرغه ایشتلوب همیشه سویله نوب کیله طورغان بر نرسه بولسه کیره ک).

چین خلقلری او یلرینی بالچقندن، کیسیدن سالار، ابدینه اولهن توشیلر، بالاسلر، صرمله رغه اوطورار اییدی. صوگراق وقتلر ده اوستاللر، اوطورغچلر چیقیدی، مونلر دن کورمه کچی باشقه لر ده اورندقرغه اوطورا باشلادیلر.

قطای خلقلر ننده طب علمی بیک، ایسکی عصرلر دن بیرلی دوام ایتوب کیله در. مونار خسته لکلرینی بیک کوب قسملر که آیرار و دارولرینی ده بیک کوب صنفلرغه بوله لر اییدی. قطای خلقلری آغاچدن یوقا تاقلار یاصاب، قامش قلم برله شوگا بازار اییدی، صوگراق وقتلر ده کاغذ یاصاو یولینی تابدیله و دوه توگندن رسم توشره طورغان پومالا یاصاو ممکن ایکانلکی بلدیله ر.

قطای خلقلرینک آورلق و یاقین هم یراقلق اولچاولر ننده اساس طوتولغان نرسه «تاری» اورلنی بولوب بتون اولچاولری شوگا بنا ایتوله در.

(آخری بار.)

رضا الدین بن فخرالدین.

اشله کانده بالالری ده اشلی آورلر اییدی. فقط چنگیز بالالری و روسیه برله بلغار تورکلرینی مغلوب قیلوچی مغوللر (تاتارلر) صوغش چوقماری بولوب تریه له نگان، قولرینه سونگو طوتوب دنیایه کیلگانلر و آت اوستنده عمر سورگانلر اییدی. آنلر کیریچ اوستینه کیریچ، بوره نه اوستینه بوره نه سالما دیلر، آنلرینک آیاق باسقان یرنده اولهن اوسمادی، اما بو کونگی مغوللر اصل چینلورغه ایهره رب طنجلق یولینه کردیلر و طنجلق آرتدن یورولری سبیلی فته قازاننده قاینالورغه محکوم بولدیله ر.

III

سرنی و اجتماعی ماللر

قطای مملکتی، بر یوزنده بولغان حکومتلر ننگ ال ایسکیلر نندن بولغانی کبک خلقلری هم ایث کوب بولغان مملکتلر دندر. قطای مملکتی: «اصل چین خلقلری» و «آنلرغه تابع» (مستملکه حکمنده) بولغان ایکی قسم که آیرلدر. «اصل چین» ننگ جمله سی ۱۸ ولایتدن عبارت بولوب مانژوریا، منغولیا، تورکستان، تبت کبک اورنلر ایکنچی قسمدندرلر.

اصل چین خلقلری بتون مملکتنک یشدن بری قدر بولوب تون طرفنده غی «پیکن» دن باشلاب جنوب طرفنده غی «کاتون» غه قدر؛ مشرق طرفنده غی «شانخای» دن باشلاب مغرب طرفنده بولغان «تبت» چینگنه قدر بولغان اورنلر در.

جنوبی چینلورلر برله شمالی چینلورلر آراسنده بیک ایسکی زمانلر دن بیرلی خلاقلق دوام ایتوب کیله در، مونلر بیک کوب دفعه لر قارا قارشی کیابوب صوغشدیلر ده.

قطای خلقلری دورت یوز میلیون قدر حساب ایتولنه در. قطای مملکتنده اهالینگ حسابینی آلو بیک ایسکی زمانلر دن بیرلی عادت بولغانلقدن و بو حسابی ده درست قیلورغه طریشقانلقلر نندن شوشی حسابنک طوغری بولووی طن قیلنه در.

قطایده استعمال ایتوله طورغان «تن» اساس اعتبارنچه بر بولسه ده شیوه اعتبارنچه اون سیگر تورلی شیوه بار. حتی بو شیوه لر ننگ بعضیلری برله سویله شوچیلر ایکنچی برلرینی بتونلای آ کلامیلر ده. چیتدن تکلاوچیلر بو شیوه لر ده کی آیرملقنی غسه برله فرانسزچه آراسنده بولغان فرق قدر تابار. «شانخای» خلقلری «کاتون» ولایتینک سویله شولرینی آ کلی آلایلر. اوشبو جهندن چین تنی، بو کونگی عربلر ننگ بوزوق شیوه لرینه اوخشیدر. عربلر ننگ بوزوق تللی هر مملکتنده اوزینه آیروم بولوب جزائر و تونس ده سویله نگانینی شام خلقی آ کلامی، شامده سویله نه طورغان شیوه نی مصر و یمن عربلری بله آلایلر.

خاتونلرنک مسجدرگه یورولری

باشی ۲۱ نچی عددده

(۴) رسول الله، جماعت نمازینه یورو حقتده آیروم صورتده خاتونلرنی تحریرض قیلماغان بولسه الله تعالی نی توحید قیادویغمبرنی تصدیق ایتو حقتده آیروم صورتده تحریرض قیلهدر ایدیمی؟ بر حکمنگ ایرلرگه خاس بولووینه شرعی یا که عقلی دلیل بولماسه شول حکم ایرلر برله خاتونلرغه عام و هر بر صنف ایچون بر تیگز بولاچقدر. بو معلوم. «صلاة الجماعة تفضل صلاة الفذ بسبع وعشرين درجة» (۱) کبک حدیثلرنک عمومندن خاتونلرنی چیقاررغه نیندی دلیل بار؟ «خير صلاة المرأة في بيته الصلاة المكتوبة» (۲) کبک حدیثلردن استدلال قیلوب مسجدرده سنت و نقللر اوقودن ایرلرنی منع ایتو یاراماسه و «بیوتهن خیرلهن» (۳) کبک حدیثلر برله استدلال ایتوب خاتونلرنی مسجدرگه یورودن منع ایتوده یک اورنلی بولماز. چونکه هر ایکی حدیثنک افاده لری، دلالتلری بر درجه ددر. بو بر. ایکنجیدن رسول الله نک اوزون بر حدیثده: «ولتشهد الخیر و دعوة المسلمین» (۴) دیگان سوزی خاتونلرنی عید و جماعت نمازینه چیقو حقتده تحریرض و ترغیب ایکانلگننده شبهله نورگه اورن یوق.

(۵) عام اهللرینه معلوم بولغانغه کوره مجتهدلرنک وظیفه لری، اجتهادی (قرآن و سنت یا که اجماع امت طرفندن آجیق دلیل

(۱) صحیح بخاری. ج ۱ ص ۱۵۸.

(۲) احمد ابن حنبل مسندی. ج ۵ ص ۱۸۷.

(۳) احمد ابن حنبل مسندی ج ۲ ص ۷۶. بو حدیثده بولغان «و بیوتهن خیرلهن» نک تفصیلی «و صلاتهن فی بیوتهن خیرلهن من صلاتهن فی المساجد» بولورغه ده. «و صلاتهن فی بیوتهن خیرلهن من صلاة الرجال فی بیوتهم» بولورغه ده ممکن. صوغفسی احتمالغه کوره خاتونلرنی مسجدردن منع ایتوگه آرزغه دلیلده قالمیدر.

(۴) صحیح بخاری. ج ۱ ص ۸۴ و ج ۳ ص ۱۷۲.

تابلماغان) مسئله رده گنه اجتهاد قیلو و اوز فکرلرنی اعلان ایتودر. موندن باشقهلر (قرآن، سنت و اجماع برله بلنگان ماده لر) ده آنلر اجتهاد قیلمیلر و فکر بیان ایتمیلر. صریخ نصغه قارشی بولغان «اجتهاد» نک شریعت فاشنده قوتی یوق رأی برله، شریعت حکمینى نسخ ایتوب بولمی. خطالق برله برر مجتهد قرآن و حدیثلرگه خلاف روشده اجتهاد ایتسه موگا ایهر و درست بولمیدر. اوشبوگا کوره خاتونلرنک جماعت نمازلرینه یورولری مسئله سی «اجتهادی مسئله» لردن توگل. برر توری «رعایت مصلحت» یا که خصوصی زمانلر و اورنلر اجبار ایتووندن کیله طورغان ضرورتلر بولماسه موندن اجتهاد قیلورغه اورن یوق، چونکه بواش، رسول الله نک سنتی برله قرارلانغان. بو بر. ایکنجی، خاتونلرنک جماعت غازلرینه یورولرنی قایسی مجتهد منع ایته و مونی ده قایسی عالملر روایت قیلهر؟.. مونی اثبات ایتو لازم.

امام شافعی مذهبنده اساس طوتولا طورغان «کتاب الام» ده موندی بر سوز کورلمادی. بلکه خاتونلرنک مسجدرگه یورولری مشروع بر عمل بولووینه فرعله نگان مسئله لر کوب. امام مالک مذهبنده دستور العمل بولغان «المدونه» ده ده مسجدردن خاتونلرنی منع ایته طورغان بر جمله یوق. بالعکس خاتونلرنی منع ایتمازگه قوشقان سوز بار (۱). امام محمد تألیفی بولغان «الجامع الصغیر» همده «الموطا» ده منع ایته طورغان عبارت اوچرمامدی. بلکه «ظاهر روایت» مجموعه سی بولغان «المبسوط» ده بو اشنگ شریعت که خلاف و منهی توگلگیننی بلدره طورغان مسئله لر بار. (۲). درست، سفیان ثوری برله عبدالله بن المبارک: «بزنگ بو زمانمزده ایندی خاتونلرنک مسجدرگه یورولری مکروه» دیب سویلیر ایدی (۳) امامونلرنک «مکروه» دییودن مقصودلری

(۱) المدونه. ج ۱ ص ۱۰۳.

(۲) کتاب المبسوط للامام السرخسی، ج ۱ ص ۱۶۶.

(۳) جامع ترمذی ج ۱ ص ۷۱. بوخصوصده «الفتوحات المکیه» ده

اهمیتلی بر سحت بار. ج ۱ ص ۷۴۱ - ۷۴۲.

«مکروه تنزیہی» ایکانگگی معلوم.

«من احدث فی امرنا هذا ما لیس منه فہورد» حدیثی شرحندہ بو مسئلہ حقندہ اوشبو سوزلر بار:

مسجد ایشکلرینی خاتونلر ایچون یابو، رسول اللہ دن میراث بولوب قالغان دینی بر نرسہ نی، «دین» اسمی برلہ کیمتو طریقہچہ احداث ایتولگان «بدعت» در. امام احمد ابن حنبل حضرتلری ابو سعید الخدری دن: «من اکل من هذه الشجرة الخبيثة شيئا فلا يقربنا في المسجد أيها الناس انه ليس لي تحريم ما احل الله ولكننا شجرة اكره ربحها» حدیثینی روایت ایتدر (۱).
 الله تعالى حلال ایتکان نرسہ نی رسول الله حرام ایتہ آلماسہ، رسول الله حلال ایتکان نرسہ نی (خاتونلرنگ مسجدگہ یورولرینی) باشقہلر نیندی حق برلہ منع ایتہ آلا؛ رسول الله حضرتلری ابو حمید الساعدی خاتونی ام حمیدگہ اوزون بر حدیثندہ: «صلائتک فی بیتک خیر من صلائتک فی مسجد قومک...» دیگان بولسہ (۲). ام سلمہ حضرتلری: خیر مساجد النساء قر بیوتہن» حدیثینی روایت قیلغان بولسہ (۳) و اوشبو مضمونندہ باشقہ لفظلر برلہ ده حدیثلر روایت ایتولسہ مولوردن خاتونلرینی مسجدلردن منع ایتو درست بولو معناسی آگلا شلمازغہ تیوشلی.
 رسول الله حضرتلرینگ: «صلاة فی مسجدی هذا افضل من الف صلاة فيما سواه» دیگان سوزندن (۴) صحابہلر مسجد حرامدن باشقہ ده جماعت نمازی او قوممنوع بولونی آگلامادیلر بلکہ رسول الله مسجدندن باشقہ مسجدلر تأسیس ایتدیلر، رسول الله زمانندہ مدینہدہ بولغان مسجدلرنگ صانلری بعض بر علم اهللری صاناوینہ کورہ سیکر طوقزغہ بیتہ در. صحابہلر شول مسجدلردہ جماعت نمازی اوقیلر، شونی رسول الله اوزی ده بلہ در ایدی.
 حالبوکہ «خاتونلرنگ اویلرندہ اوقوغان نمازلری مسجدلردہ اوقولرینہ کورہ منگ مرتبہ افضل» مضمونندہ حدیث روایت ایتولگانگگی بزگہ معلوم توگل. ایندی خاتونلرینی مسجدلردن منع ایتو حقندہ مذکور حدیثلرینی شرعی حجت صاناو نیچوک یازیدر؟ حجت بولماغان بر نرسہ نی حجت صاناو و شوگا بناقیلوب شرعی بر حکم توزو، شریعت کہ افترا قیلو والله حضرتینہ تقول ایتو بولمیدرمی؟ خاتونلرینی مسجدلردن منع ایتو حقندہ کینورلگان دلیللرنگ بتونسی، منع ایتماو حقندہ غی دلیللرنگ برسینہ گنہ ده قارشلی طورلرلرلر درجہ ده توگل.

سوزنگ قسقسہ شول: خاتونلر مسجدگہ بارغاندہ: «الله

خلاصہ: خاتونلرینی مسجدلردن منع ایتو حقندہ مجتہدلر طرفندن منع بارلغی بو کونگہ قدر بزنگ اوز قاشمزده ثابت بولمادی. اما منع ایتماو حقندہ یاشلرینی قارنلرینی، کچوکلرینی و الوغلرینی آیرمی، خلاصامی روایت ایتولہ طورغان حدیثلر کوب. بو حدیثلرنگ بعضیلرندہ «کیچلردہ منع ایتماو کر» و بعضیلرندہ «قارانغو وقتلرندہ منع ایتماو کر» مضمونندہ ذکر قیلنسدہ بو اورندہ ذکر ایتولگان حدیث شریفده مطلق بیان قیلنہ در. اگرده رسول الله نگ مرادی قارت خاتونلرینی و قارتچقنلرینی غنہ منع ایتماو بولسہ و بو حکمدہ یاش خاتونلر و قزلر حقندہ یورتلماو بولسہ ایدی یکرمی یکرمی پیش قدر بولغان روایتلرنگ هیچ بولماغانده برگنہ سندہ شوشی قید ذکر ایتنور و بو درجہ ده مساهلہ برلہ اوتولماز ایدی. حالبوکہ عصر سعادتندہ و خلیفہلر زمانلرندہ یاش و قارت خاتونلر هیچ استثناسز مسجدلرگہ یورگانلکری معلوم. امام ترمذی رسول الله نگ یاش قزلرغہ قدر عید نمازینہ چیقارغانغی حقندہ حدیث روایت ایتدر (۱).

هر حالده رسول الله و حرمتلو صحابہلردن روایت ایتولگان قاعدہلرینی دستور العمل طوتو، ادب و انصافغہ رعایت قیلو شرطی برلہ مسجدلرگہ یورودن خاتونلرینی منع قیلو حقندہ هیچ بر مجتہد و هیچ بر مقلدننگ حقی بولماسہ کیرہک. رسول الله دن ثابت بولغان عمللرینی، قرارلرینی خصوصاً عبادت مادہلرینی نسخ قیلو، اوزگر تو وظیفہ سی بندہ لردہ یوقدر.

دعواکل قول عندقول محمد

فما آمن فی دینہ کمخاطر.

یوقاریدن بیرلی آگلا توب کیلہ تورغان بر نقطہ نی بو اورندہ آچیق ایتوب بندن بر مرتبہ ذکر قیلورغہ لزوم بار:
 خاتونلرنگ مسجدلرگہ یورولری آش و ضیافتلرگہ، طوی و تماشا اورنلرینہ یوروجیلر روشنندہ بیزہ نوب توزہ نوب، کینوب یاصانوب خوشبولرغہ مانچیلوب توگل بلکہ مسکینلر، درویشلر و عبادت قیلوجیلر روشنندہ بولورغہ، ایرلرگہ قاشمازغہ، اورنلر و صفر آیروم ہمده قوللر یوزلر خصوصاً ساچلر اورتولگان بولورغہ، الله حضورینہ باروب مناجات قیلو خاطرده طوتلورغہ تیوشلی. بولای بولماغانده ایرلر طرفندن کیرہک منع بولسون و کیرہک بولماسون خاتونلرنگ مسجدلرگہ یورولرندہ معنا یوق بلکہ اویدہ اوقولری یاخشی. والله اعلم بالصواب.

- (۱) احمد بن حنبل مسندی ج ۳ ص ۲۱
- (۲) احمد ابن حنبل مسندی ج ۶ ص ۳۷۱
- (۳) احمد ابن حنبل مسندی ج ۶ ص ۲۹۷
- (۴) صحیح مسلم ج ۱ ص ۲۹۱

۱ جامع ترمذی ج ۱ ص ۷۰. بو حدیثنگ مضمونی صحیح بخاری ده ده بار ج ۲ ص ۸ - ۱۰.

شوشی شیلردن صریح معلوم: حضرت عمر، رسول الله ننگ مساعده سینه قارشی کیلماش منع قیلماغه جرأة قیلماش .
 صوگره حافظ تقی الدین ابو الفتح محمد بن علی بن وهب دقیق السعید العسیری الشافعی اثری بولغان «عمدة الاحکام» ده حضرت عبدالله ابن عمر بن بویه روایت ایتهدر: عن عبدالله بن عمر رضی الله عنه عن النبی صلی الله علیه و اله وسلم قال اذ استاذنت احدکم امرأته الی المسجد فلا یمنعها قال فقال بلال بن عبدالله والله لئنمنعهن قال فاقبل علیه عبدالله فسیبه سباً ما سمعته سبه مثله قط وقال اخبرک عن رسول الله صلی الله علیه و سلم . وتقول والله لئنمنعهن وفي لفظ لا تمنعوا اما الله مساجد الله . حضرت عمر بن خاتونلرنی مسجدگه چفوده منع بولسه ایدی، اوغلی حضرت عبدالله اوزینک اوغلی بلالنی بو قدر سب نیچون قیلور ایدی؟ ..

حضورینه باراسز، الله یورتینه کره سز، انصاف برله بارکر، غفلت ایتماکر، رسول الله قوشقان روشده بولکر! «دیب ایتورگه ایرلرنک حقلری بارهم بو سوزلرنی ایتو آنلرنک وظیفه لری. اما «مسجدگه بارماکر!» دیب ایتورگه شریعت بوینچه هیچ بر ایرنک و هیچ بر ملا و مؤذنتک، استارسته و فراشنگ حقی یوق .
 رسول الله اوگره تکان روشده یوروچی خاتونلرغه مسجد یوللرنده بعض بر ادبسن ایرلر طرفندن مضایقه و تریبه سزک بولا باشلاسه پالیسنه نی چاقروب پرتاقول یاصاتو، مسجد قارتلری و خادم لری اوستنده ثوابلی بر بورچدر. بو طوغروده بو کونگی مدنی حکومتلرنک نظام لری ابو حفص کبیرلر، مرغینانیلر زمانلرنده غی بخارا و سمرقند نظام لری قیلندن کیفی توگل. بو کونگی نظام لرغه کوره ایرلر برله برلکده خاتون قزلر، حقسنز تعرضدن، ناموس استخفاف قیلنودن امین و معصومدرلر.

داماد صالح افندی جنابلرینک مکتوبی اوشبو:

«وقت» ننگ ۲۰۹۸ نجی نومرلی نسخه سنده، علم اهللرندن اوتیج، سرلوحه لی مقاله کرده، هدایه ننگ بعض حاشیه لرنده حضرت عمر خلیفه بولغاندن صوگ، خاتونلرنی جماعت نمازینه منع ایتدی، مضموننده بر سوز بار. لکن بو سوزنی یازوچی اوشبو مؤلفلر، سند ذکر ایتمیلر: دیه یازمشسکر. «هدایه» ننگ «عنایه» اسمنده، حاشیه سینک «حضرت عمر خاتونلرنی منع قیلدی» دیگان سوزی خطادر. آنک ایچون حضرت عمر بن کوب یرلرده صریح، عدم منع در. جمله دن امام مالکینک موطناسنده «ماجا فی خروج النساء الی المساجد» عنواننده بویه روایت ایتهدر: «مالک انه بلغه عن عبدالله بن عمر انه قال قال رسول الله علیه و سلم لا تمنعوا اماء الله الی المساجد» «مالک عن یحیی بن سعید عن عائكة بنت زید بن عمر و بن نقیل امرأة عمر بن الخطاب انها كانت تستأذن عمر بن الخطاب الی المسجد فیسکت فتقول و الیه لا خرجن الا ان تمنعنی فلا یمنعها». مونده حضرت عمر بن صریح منع قیلماو.

ایکنیچیده «کنز العمال فی سنن الا قوال و الافعال» ننگ ۴ نجی جزءنده «اذن النساء بصلاة» بانبده بویه روایت ایتهدر: «عن ابن عمر قال كانت امرأة لعمر تشهد صلاة الصبح والعشاء فی جماعة فی المسجد فقیل لها لم تخرجین وقد تعلمین ان عمر یکره ذلك و یغار قالت فما یمنعه ان ینهانی قالوا یمنعه قول رسول الله صلی الله علیه و سلم: لا تمنعوا اماء الله مساجد الله». ایکنیچی روایتده: «عن نافع عن ابن عمر قال كانت امرأة عمر اذا خرجت الی الصلوة عرفت فقیل لعمر لو نهیتها فقال لولا انی سمعت رسول الله صلی الله علیه و سلم یقول لا تمنعوا اماء الله مساجد الله ففعلت» .

افقدم! خاتونلرنک مسجدلرگه چقوب جماعت نمازی قیلولرنده و مساجدده وعظ طکاکولرنده، علم اوگره نولرنده هیچ بر علمای اسلامدن منع قیلغان کشی بولماز. حضرت عمر، حضرت پیغمبرگه قارشی هیچ بر منع قیلماز. اوغلی حضرت عبدالله، اوزینک اوغلی بلالنی «والله لئنمنعهن» دیگان سوزی ایچون، بو قدر سب قیلماز ایدی. آتاسندن منع اولدقدن صوگ، بوخصوصده غزته لرده، ژورناللرده غایت کیره کسز بدیهی بولغان مسئله لر خصوصنده یازشو بیک عیددر. بتون صحاح طولمش. خاتونلرنک مساجدگه چفوی حقنده آنلرغه قارشی هدایه حاشیه سینک برسنده حضرت عمر بن منع نقل قیلوی ایله، خاتونلرنی مسجدگه چفونی بدعت دیو غایت، اولوغ جرأتدر. آرغنه اساس اسلامدن خبری بولغان مونداق شیلرنی، موضوع بحث قیلماز. «وقت» ده احادیث کتبهده، تفتیش ایتدکدن صوگره حضرت عمر بن منع طابمادم دیگانسز. بوسوزکر طوغریدر.

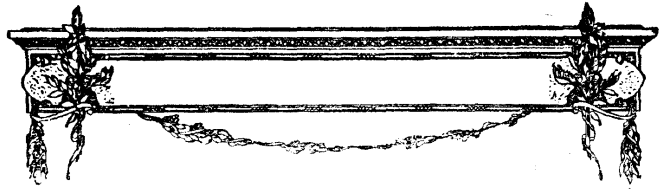
«حاجی ترخان» ده ساکن. صالح عبدالخالق اوغلی عالم بکف.

قطعه

برادرم، امید تو زمه،
 قایغیلیم، دتب بوگون،
 کیله چک شادلقنی اویلاب
 قایغکدن آر، سوین!

ادریس مکارمف.

آلتی شهر تاربخندن بر پارچه

چيگگزدن صوڭ، يدنچي عصر هجریدن اوتنجي عصرنگ آخزلربنه قدر « آلتی شهر » عموما چغتای خانلری اداره سنده بولوب، چغتایلیلر ایله مغول خانقلری آراسنده یش - یش صوغشله چغوب طورغان. شول مدت طرفنده « آلتی شهر » نهله نیچه قوللرغه کروپ چققان.

کیرهك آلتی شهرده و کیرهك اوز مملکتلرنده برنچی رولنی شوشی کشیلر اویناغان: چغتای و آنک احفادنن طوغلق تیمور خان، امیر سید علی و میرزا ابوبکر. مغوللردن - یونس خان، عبدالرشید خان و منصور خانلر. قالماقلردن خالدان قوتاجی و خالدان شیرین. « آلتی شهر » شول مدت اچندن چین چيگگلرلی اداره سینه ده کروپ چققان.

مغول و چغتایلیلر دین و قان قرنده شی بولسه لرده آرارنده هر وقت اختلاف و عداوت حکم سورگان. برله شه بلمگانلر. شولوقدن حکومتلری اوزاق یاشی آماغان. چین دولتی طرفندن یوطلغان. ایکنچی عبارت ایله آیتکانده آتالرنک مالندن بالالر منفعت آماغان؛ آنالر جیفان ماینی باشقهلر آشاب کیتکان. قسقه سی اختلاف سیلی اسیر و محکوم بولغانلر. اگر تانار، مغول و چغتای خانلری اوز آرا اویشوب طورغان بولسه لر؛ واق حکومتلر برله شوب « ایمپراطورلق » وجودکه کیتگان بولسه لر، بو ایمپراطورلق بلکه بو کونگه قدر وجودن صاقلاب کیلگان بولور و قیامتکه قدر سلامت بولوب طورر ایدی. لکن . . لکن . . « لاکین » ایندی . .

بز بو، صوگئی تایلرلی اوقوغانده شادلق سیزمیز. کوزمزدن قان تامزوب اوقیمز . . یازغان چاقده ده قولمز و قلممز تیری! . . .

ابو بکر میرزا

امیر خدایداد اولادندن امیر سید علی نگ سانسز وحیدر اسمارنده ایکی اوغلی بار ایدی. ۸۴۲ ده سید علی وفات بولغاندن صوڭ اورینه اوغلی سانسز میرزا اوطوردی. سانسز میرزا کاشغرده ۷ یل حکومت ایتکاندن صوڭ وفات بولدی. سانسز میرزانگ ابو بکر و عمر اسمنده ایکی اوغلی بار

ایدی. بولر یاش بولو سیلی سانسز میرزا اورینه برادری حیدر میرزا کیچکان ایدی.

ابو بکرنگ آناسن حیدر میرزا نکاحلانغان ایدی. همشیره سن دوست محمدکه بیرگان ایدی. شول مناسبت ایله ابو بکر میرزا یکرمی یاشلرینه قدر حیدر میرزا یاننده و بر آز وقت دوست محمد یاننده (آقصوده) طوردی.

صوگره، یارکندگه کیلوب اوز باشینه مستقل بر حکومت تاسیس قیلدی. و آلتی شهرده تمام شوکت و عظمت ایله (۸۹۳ دن ۹۳۷ گه قدر) ۴۴ یل حکومت ایتدی.

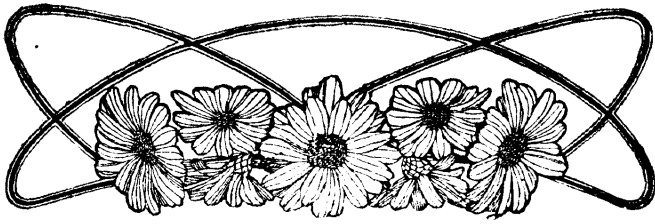
ابو بکر اداره بله طورغان کشی ایدی. مملکتده بیک تیزلک ایله زورایتوب ییهردی. حیدر میرزا بلهن صوغشوب کاشغرنی آلدی. (۱) « آلتی شهر » نی تمام اوز اداره سینه آغاندن صوڭ جنوب طرفندن « تب » نی ضبط ایتوب کشمیرگه قدر باردی. بدخشان ولایتندن ده بعض یرلرنی اوزینه قاراتدی. صوگره فرغانه و بخارانی آلو نیتمی بلهن غرب طرفینه یوردی. فرغانه دن « اوش » و « اوزگند » شهرلرن اوز اداره سینه کرتدی. سلطان محمود (۲) خان بلهن صوغشوب آقسونی آلدی. حتی مغولستانغه قدر اوزینگ نفوذن یورگردی.

ابوبکر میرزا قرق دورت یل عمرن برده بوش اوزدرمادی. اول اچکی اصلاحات و مملکتنگ عمران و مدنیتمی بولنده ده خیلی یاخشی اشلر کورسه تدی. یاگا، زاقونلر چقاردی. ابو بکر میرزا

(۱) حیدر میرزانگ ۳۰ مک عسکری بار ایدی. ابو بکر ۳ مک کشی ایله آتی چيگدی صوگره حیدر میرزا یونس خاندن یاردم صورادی یونس خان برنچی مرتبه ده ۱۵ مک عسکر ایله یاردمگه کیلدی. یارکندده صوغشوب چيگلدیلر. ایکنچی یل ۶۰ مک عسکر ایله کیلوب حیدر میرزاغه بولشدی. بارلنی ۹۰ مک عسکر ایله یارکندگه کیلدیلر. بو چانده ابو بکرنگ عسکری آطلی و جهیه ولی بولوب ۵ مکگه طولغان ایدی. آرارنده بیک قاتی اوق و سونگی صوغشلی بولدی. نهایت چيگلوب کاشغرگه قاچارغه مجبور بولدیلر حیدر میرزا بو صوغشدن صوڭ کاشغرده طورا آلیچه یونس خان بلهن آقصوغه کیتدی.

(۲) سلطان محمد بدخشی نگ شاه بیگم اسملی بر قزن یونس خان آغان ایدی. شوشی شاه بیگم دن ایکی اوغل طوغدی. زور اوغلی محمود کچک اوغلی احمد اسملی ایدی. ابو بکر بلهن صوغشقان و مغولستانده یونس خان اورنده موقت پادشاهلق ایتکان عمود شوتی کشیدر.

ایدرس خاندن صوڭ مغولستانده اوغلی احمد خان حکومت ایتدی. احمد خان مغولستانده اون یل حکومت ایتوب آنده غی اختلالنی تمام باصدردی. فتنه چی امیرلردن بیک کولرلن ئولتوردی. شول جمله دن آرلات امیرلرن بتون نسلندن فورطدی ایسن بوغا خانغه مخالفت ایتوجی جیرلاس امیرلرنده تلچدن اوتکاردی. قالماقلر خاندنن ایسن تاشی بلهن صوغشوب موقیت قازاندی. قالماقلر احمد خانتی « لاجی » (کشلی اولتروچی) دیلر. احمد خانتی « آلاچه خان » دیویچیلر ده بار. مغول حکومتی احمد خانتنگ اوغلی منصور خاندن صوڭ ۱۰ نچی عصرنگ آخزلرنده منقرض بولغان.

سید علی الظاهر حضرتلری حقنده خاطرہ

(بو خاطرہ «آثار» ده اوزون، موندہ بر آز اورنی غنہ کوچرلہ در)

II

«بخارا» شہرینہ باروب سیکر سنہ تحصیل قیلدم و عرفی امتحانلر سوکندہ استاذلر مزدن مآذون بولوب اصل وطنم «قورمیش» اویازی «پیتراقص» اولینہ قایتدم. لکن بخارادہ تفسیر او قولماغانلقدن و حدیث علمی بالکل متروک بولغانلقدن کوکلم قناعت ایتمیدر ایدی. استاذلرم یاخشی تریہ قیلدیبار و خیر دعا برلہ یباردیبار، بو جهتدن ممنون بولسہمده اوزمده نقصانلق بارلقنی بلہدر و معلومات آرتدرلرلق بر کشی برلہ صحبت قیلورغہ مجبور ایکانلکمینی سیزدر ایدم. بر آز ایشانلر و عالمرلرگہ بولوقوب مصاحبت قیلوب قاراسامده اوزمنی شک و شبہلردن خلاص قیلورلق آدملرگہ اوچری آلامد. بولقغان آدملرنک «مرشد» عنواتدہ بولغانلریده صرف نادان آدملر بولوب «ارشاد» حقندہ غی استفسارلرمہ یالغان اکیہ تدر سویلہو برلہ جواب بیرہ لر ایدی.

۱۸۹۶ نجی یل ایدی «مدینہ منورہ» ده الوغ عالملردن و کامل محدثلردن سانالا طورغان سید علی الظاهر حظرتلرینک قازان و مکاریہ گہ، باشقہ مشهور شہرلرگہ تشریف قیلوینی ایشتدم ایسہدہ مانلر سیلی ملاقت میسر بولمادی. موندن استفادہ قیلہ آلاموم ایچون کوب تأسف قیلدم.

محبتم و شوقم تأثیری برلہ بولسہ کیرہک بر کیچہدہ سید حضرتلرینی توشمده کوردم و بر قدر سویلہ شوب او طوردمده جمعه کون احتیاط ظہر نمازی او قو حقندہ سوز صورادم. موکا جواب مقامندہ: «و الناس عن ہذہ غافلون» دیدی. اویغانغانم سوکندہ توشمدن ممنون بولسہمده بو جوابدن مقصود، نی دیمک بولور؟ دیب تحیر و تردد برلہ یوردم.

احتیاط ظہر نمازی حقندہ حدیث کتابلرینی و فقیہلرنک اثرلرینی قاراغانم کوب. مسئلہ حقندہ بر قرارغہ کیلنگان بولسہمده شوشی قرارمنک صواب یا کہ خطا ایکانلگینی قطع قیلہ آلمیدر و اوز فکرمہ اوزم انابت ایتمیدر ایدم. شوشی توشمدن سوک مسئلہنی یا گادن تیکشورگہ باشلامد. مصر تعریفلرینی، فقہانک قیل قاللرینی، مرجانی حضرتلرینک اثرلرینی تبع ایندم. فقط

ظاہرا شریعت پرست بولوب کورنرگہ طرشسہدہ عملگہ کیلنگاندہ کوب اشلرنی اوز مزاجنہ طوغری کیتروب اشلہر ایدی. درست اول ظالم ایدی. اداره اشلرنده غایت قاتی جزالر قوللاندی. سیاسی جهتدن شبہلہنگان کشیارنی اولترر و بعضیلرن براق ولایتلرگہ سورر. (نفی بلاد) قیلور ایدی. سیاسی بولماغان اشاردہ معیوبلرینی زندانغہ سالو و کوبرہک قارا اش اشلہ تو بلہن جزا قیلور ایدی. لکن ہر حالده اسلام حکومتی و مسلمان آباد ایدی. ابو بکر میرزانک خزینہسی بیک بای ایدی. ئەللہ نیچہ تورلی بوللر بلہن مال کوبہتور ایدی.

ابو بکر میرزا ایسکی شہر خرابہلرن قازتوبدہ کوبکنہ خزینہ و دینہلر تابدی. بر وقت «قازق» اسملی بر شہر خرابہسن قازتدی. طوفراغن سو بلہن چایقاتوب آندن چقغان اولق نرسہلرینی تابوب آلور ایدی. شولطریقہ اشلہتوب آلتون کوموش و باشقہ بیک کوب تورلی قیمتلی اشیار تابوب آلدی. ینہ خوتنننگ ایسکی شہری اورندہ بر خزینہ تابدی. بوندن چقغان نرسہلر غایت قیمتدر. چنانچہ ۲۷ دانہ جیز چولمہک تابلدی. بو چولمہکلر غایت زور بولوب ہر برینک اچندہ آلتون آفتابہ (قومغان) لر بار ایدی. بواقتابہلرنک بیوکلگی بر آرشین مقداری بولوب سو بلہن طوطرغاندہ بر کشی کوچکہ کوتہررلک ایدی. میرزا ابو بکر بو چولمہکلرینی اوزینک خزینہسینہ قویدی.

بو خرابہدن تابلغان نرسہلرنک ایگ غریبی شول ایدیکہ، بر آفتابہ تابولدی. بو آفتابہنگ اچندن تورکیچہ «جهت توی ختنہ خمار خاتون» دیب یازلغان بر خط چقدی. بو خمار خاتوننگ نیندی کشی ایدیکی و قایسی زماندہ اوتکانلگی معلوم بولمادی.

شوشی واقعہلردن سوک ابو بکر میرزا «خرابہ» لرغہ یگرہلدہ اهمیت بیرہ طورغان بولدی. معیوب و گناہلی کشیلرینی اشلہتوب یارکند، کاشغرنگ ایسکی شہر اورنلرنده قازتدی. و کوب خزینہلر تابدی (۱) مکلرچہ کشیار اشلہر ایدی. نوشیروان یاشف.

(۱) یارکند، خوتن و کاشغر شہرلرینک باشقہ باشقہ اورنلرغہ کوچکانلگن بو کوندہدہ نقل قیلوب سویلیر. ن. ی.

طرفندن تالیف ایبتولگان اثر لرییکل بولا چونکه آنلرده سلیقه بار»
دیب جواب بپردی (۱).

سید حضرتاری تالیف برله ده شغلله نه در ایدی. بخاری شرحی بولغان «ارشاد الساری» غه حاشیه یازوب تمام ایتدم، مصرده ضیح قیلدرمن، دیب سویلدر ایدی. طبع ایتدره آدییی یوقمی بلمادک. امام غزالی نك «لیس فی الامکان ابداع معاکان» دیگان سوزی حقنده بر اثری بار. بو اثردن بر نسخه اوز کتبخانه مدهده موجود. و حدت وجود حقنده عبدالغنی النابلسی اثرندن اختصار قیلوب بر اثر یازغان ایدی. طبع قیلدروب قیلدر ماغانینی بلمیم. الرحمن الرحیم حقنده ده بر رساله سی بار. مونگ هم بر نسخه سی کتبخانه مدهده موجود.

بخارا سفری حقنده اوزی: «سپردن اصل مقصودم امام بخاری نی زیارت قیلو ایدی، الحمدلله مرادمه یتدم و امام بخاری تر به سنده بر کیچهده قرآن ختم و حضورنده بر قدر ایاتلر انشاد قیلوب او قودم» دیب سویلدر ایدی. بخاری حقنده انشاد ایبتگان یتلری مونلر:

ابا عبدالله اليک جشا نور ضریحک السامی المطیب
و نرجوک الشفاعة یوم حشر و نیلا للنا من کل مطلب
و عودا للمدینة عن قریب بلاد المصطفى ده المقرب
علیه من الهمین کل وقت صلاة ما تلا فجر الفیہ
و جاد الفیث قبرا انت فیہ من الرحمات ماروی و احضب

سید حضرتنک ایکی استاذی بزنگ و قتمزده «مدینه» ده سلامت ایدیلر. مونلرنگ بری عبدالجلیل و ایکنجیسی ده هندستانی شیخ حبیب الرحمن حضرتاریدر. عبدالجلیل ننگ وطنی «مدینه» بولوب زبردست عالمردندر. بعض بر ایاتلری بزدهده بار. حبیب الرحمن حقنده سید اوزی: «بو شیخ زهدلنکده ابراهیم بن ادهم هم ده ابو حامد غزالیرگه برابر» دیب سویلدر هم ده: «اگرده اجتهاد دعوی قیلسه ایدی الک مین تصدیق قیلور ایدم» دی ایدی.

سید، بزنگ قازان خلقینی یاراتوب سویلی و لکن ایکندی نمازینی کیچکدروب او قولرینه غنه رضا توکل ایدی. بعض بر قازانلی عالمرنک متعصبلرینی اتقاد قیلوینی ده ایشتم.

بخاراغه زیارت قیلوینی و آنده بولغان علما احوالینی حکایت ایبتگانده کیفی یک بوزولا و: «بخارا عالمری آداب مناظره بلمیلر

(۱) زمخشری گه قارشو سید حضرتلری نی قدر سلیقه عرب مؤلفی نابار؟ مونی بر طرفده طورسون. مونک خدمتکاری بولغان بیضاوی «هل من مبارز؟» دیب قیقرسه سید حضرتلری، نی قدر عرب برله قارشو چیقا آلور؟

مونلرنگ هیچ بری مینی ظن و تردددن قورتولدره آلمادی. ۱۸۹۰ نجی یاده بزگه حج سفری نصیب بولدی. ۱۹ نجی فیورالده مکهمکه که کرو برله مشرف بولدی. کعبه حضورنده قرآن او قوب او طور و عادتیم ایدی. بر کون قولرندمه کتابار بولغان حالده قازانلی شاگردلر یانیمه کیایدیلر: «بز سید حضرتارندن درس او قیمز، برلنکده باریق» دیب مینی تشویق قیلدیلر. مین مونلرغه همراه بولوب کیتدم. مجلس گه باروب کرسم تمام مینم توشمده کورگان کشیم بولدی. مونی توشمده شوشی قیافتده کورگان ایدم. شاگردلر حدیث شریف او قیلر، ناگاه تصحیح غه محتاج اورن بولسه سید حضرت عبارتتی تصحیح قیلدر ایدی. نوبت اوزمه کیلوب یتکاندن صوگ ایکی حدیث شریف او قودم. سیدنک درس لرندمه عربلر، تورکلر بولادر و اوز عادتجه درس گه مداومت قیلدر ایدی.

درس لرینی تمام ایتدک، محبتیم کوندن کون آرتدی. حسن خلق صاحبی حلیم بر آدم بولوب تقریری گوزل ایدی. مینم فکرمه کوره کامل بر محدث ایدی. اما فقه علمنده ماهردر دیب بلمیم. چونکه فقه حقنده بر سوز سویلی و صوگندن شول فکرندن رجوع قیلدر ایدی. بلکه بو حال آتنگ متعصب بولماوندندر. البته بوده زور کلمات.

حج اشلری تمام بولغاندن صوگ «مدینه» گه کیلنک، ایکی جمعه دن صوگ سید حضرتلری ده قایتدی و درس لرینی باشلادی. ایرته نمازندن صوگ صحیح بخاری، اخشامدن صوگ صحیح مسلم برله مشکات و باشقه درس لرینی باشقه وقتلرده او قوته در، رمضانده بستودن صوگ شفا شریف درسی بولادر ایدی. بز شوشی درس لرنگ هر برینه حاضر بولدی. باشقه لرغه کوره صحیح بخاری حقنده اعتناسی کوربه ایدی. اول قارت، بز لریاش بولسه قده درس طوغر و سنده ملال بولمیلدر ایدی.

سید، «کشاف» تفسیرینی مدح ایتدر، بلاغت و فصاحت گه رغبتلری بولغان شاگردلر البته تفسیر کشاف برله شغلله نسونلر دیه در ایدی هم ده «فتح البیان»ده یوز اورنده یا گلش بار. شونلرینی بلگان آدملر ایچون آئی مطالعه قیلوده ده ضرر یوق، افاده سی گوزل» دیب سویلدر ایدی.

بخاری غه بولغان قسطلانی شرحینی مدح قیلدر و قسطلانی ننگ حنفی مذهبنه تعرض ایبتگان اورنلرینی مدافعه قیلورغه طرشه و امام عینی شرحندن بعض بر نرسه نی نقل قیلوب جواب بیردر ایدی.

شرح الوقایه هم مختصر الوقایه حقنده: «بو اثرلر، نی ایچون آورلر؟» دیب صور اویمه «چونکه آنلر ننگ مصنفلری عجللر، عجلرده سلیقه یوق که تالیملرینی ییکل قیله بلسونلر، اما عربلر

يازده شونى بزگه بيار، بز تحقيق ايتوب تقريض يازارمز» ديدى و فكرمى ايتكان صوڭ: «اصبت و احسنت» ديب ميني خوبلادى و: «بو ديارده بر سنه تحصيلگر اوز ديارگرده غى اوز سنه گه برابر در» ديدى. استاذنگ بوالفتاتندن نمون بولوب چيقدم. اماملكت كه قايتقانمندن صوڭ رساله ترتيب ايتوب آنڭ حضورينه ييارو نصيب بولمادى. چونكه حجازدن قايتوم برله اوستمندن دانوسلر بولوب قلبم بيك راحتسزله ندى حتى درسلر مختل بولوب قالدى.

سيد حضرتتري ايكندى نمازنى صوڭغه قالدردماو حقنده بزگه خصوصى صورتده توصيه ايتدى. سيدة كبر و غرور كيك نرسه لر يوق ايدى. حتى عيدلرده بزنگ حجره مزگه ده كروب چيقادر و بعض وقتلر «عوالى» ده بولغان بستائينه آلوب بارادر ايدى.

سيد حضرتلر نندن خصوصى صحبت صورانغان ايدم (۱) قبول ايتمادى و «بزنگ صحبتمز شوشيدر» ديب بر قصيده بيردى. بو قصيده اوزنيكىمى ياكه باشقه لردن آغانمى مونى بلميم (۲). ملا حميدالله بن فتح الله آلموشف.

عبرتلى سوزلر:

نى قدر اوچوز بولسه ده كبره ك توكل نرسه نى آلو بهالى توشار. موده و غرورنڭ هر برى برر قاينولردر. مونلرغه مبتلا بولوجيلر، كيسه لرى برله ياخشى حسابلاشسونلر.

آز سويله وچى آدم، اوز سويله وچيدر.

هر بر فلسفه ده آزدن بر پود ديوانه لاق بولوى لازمدر.

بالقاولق هر تورلى گناهلر نڭ بول باشچيسيدر.

اوز اشلىرىنى توزه ته آلماوچيلردن، باشقه لرنڭ اشلىرىنى توزه تونى كوتو بوش نرسه در.

(۱) مقصود طريقت كه كرو بولسه كبره ك شورا.
(۲) بو قصيده، «آثار» ده مذكور. شورا.

برسى سويله گن وقتده ايكنچيسى، اوچونچيسى سوزگه كرشوب شاوليلر، مراد آ گلاميلر، يهوده بختلر قيشه لر» مضموننده سوزلر سويليدر ايدى. شولاي بولسه ده بخارا عالمارى اوزندن استفاده ايتكانلر، درسارينه اوطوروب تحصيل علم قيلغانلر. داملا اكرام، داملا عوض شوشى جمله دندرار.

سيددن: «بخارا علملرى امام بخارى برله نقشبند مرتبه لرىنى ياخشى تانى آلميلر، مونلرنى تيوشلى اورنلرینه اوطورتميلر، امام بخارى، بون اسلام دنيا سینه استاذ بولغان الوغ بر آدم امان نقشبند برقلندر شونده، آرالرنده نسبت يورمى. نقشبندى زيارت قيلمى يوروم سيبندن بخارا عالمارى مينم حقمده تيوشسز سوزلر سويليدلر، ميگا تعدى قيلديلر» ديب حكايه قيله در ايدى. سيدگه بخارا اميرى طرفدى يكرمى مڭ بخارا تنكسى هديه بيرلگان ديب ده ايشتم.

سيد، ۱۶ باشده وقتده رسمى مدرس ايتلوب قولغان و ياشلىگى سببى كوب مشقتلر كورگان و شوشى وقتده شيخ حبيب الرحمن غه ملازمت ايتوب آنڭ اعانتى برله شوشى وظيفه سنده دوام ايتكان. مونى اوزى سويليدر هم ده: «بو كونده ده شيخ حبيب الرحمن برله اولاقده صحبت قيلم. استفاده ايتهم» دى ايدى.

بعض وقت مطاييه قيله در و مجلسده بولغانلر نى ده كولدره در ايدى. بر درسدن قالدده بارغاندن صوڭ اعتذار مقامنده: «ثابت اقدى مانع بولدى» ديدم. موگا قارشى «ايس هو ثابت بل متحرك دائما» ديدى. «استرلى تماق» شهرنگ ظاهر اقدى درسدن تخالف قيلغان ايدى. كورشكاندن صوڭ آگا قاراب: «انت ايس بظاهر بل باطن» ديدى.

خلاصه: مجلسى بيك خوش، صحبتى دلگشا، تقريرى روشن و قارلى بر ذات ايدى. خادم العالم بولغان عالمگه سوز تيدرماز، اطالهُ لسان قيلماز، تعصبندن، تفرقندن نفرت قيلور، مجلسى تمام بر راحتلك بيره، كوكلرگه اثر ايتدر ايدى.

بر كون خاص مجلسده يوقارنده سويله گن نوشمنى حكايه ايتدم. موگا قارشو: «جمعه نمازى صوڭنده غى وقت ايركن، آنده نماز اوقو مكروه توكل، شونگ ايجون احتياط ظهر اوقوده ضرر بولماز» ديدى. ملال كيلماسون ديب مين موگا تعرض ايتمادم، ايكنچى كونده ميني اوزينه دعوت قيلدى و يائينه كروم برله «احتياط ظهر» نمازى حقنده سوز چيقاروب: «كيچه مين بو طوغروده ارخا عنان قلوب سويله گن ايدم، اوزگرگه معلوم احتياط ظهر غازى حر مينده اوقولمى، مونى اوزڭ بلدڭو كوردڭ، حل و عقد اورنى شوشى اورنلردر» ديدى و «اللهم» اسمنده كچكنه بر رساله بيردى ده «شونى قارا، كوچروب اوزگه ده آل ا اوز مملكتگرگه قايتقانگردن صوڭ شوشى مسئله حقنده بر رساله

دینی مسئلهلر

III

قرض - ربا

ربا معاملهلری فائض مسئلهلری حقنده سماوی کتابلرنگ آچیق نصوصلرینی ۱۷ نچی عدد «شورا» ده تفصیلاتیه نقل ایتمش ایدم.

انسانلرک معاملهلر نده فائضک بر قاج صورتی بر نیچه نوعی وار ایسه ده، دیانت حکمیه تحریم قیلنمش فائض - قرض اولمق اوزره ویرلمش یا خود دیون اولمق اوزره ذمه ده قالمش ماللرک فائضلرینه مخصوصدر. فائضک فائده لرک باشقه صورتلری دیانت حکمنده حلالدر، مشروعدر.

فائض، یعنی فائده. فقیهلرک یانته کوره، انسانک: (۱) مالیه اولور؛ (۲) عملیه اولور؛ (۳) ضماینه اولور. مال فائده سنک ده متعدد صورتلری وارددر. مال قوتیه، مثلا، فابریقه تأسیس قیلنور، تیمور یول انشا قیلنور، بویوک تجارت یا صناعت شرکتلری تأسیس قیلنور. مصارفدن فضله فائده حاصل اولور ایسه، بوتون فائده مال صاحبلرینه قالور.

شو اوچ صورتک هر برنده فائده لرک همه سی، سماوی دینلرک حکمنه کوره، مشروع بر حق اولوب مال صاحبلرینه حلال اولور. فائض، فائده یالگر قرض، یالگر دیون صورتلر نده حرامدر. دیانت نظر نده تحریم قیلنمش فائض قرض فائضلرینه، دیون فائضلرینه مخصوصدر.

فائض، فائده مسئلهلرینه سیاسی اقتصادک نظری - سماوی دینلرک نظرینه برار باشقه در: انسانلرک معاملهلر نده معروف هم مقبول اولوب کلمش فائدهلری اقتصاد علماسی ایکی قسمه تقسیم ایتمیلر. (۱) عمل فائده سی، کوچ فائده سی. یعنی انسانک عملنه اجتهادیه مرتب اولور فائده. (۲) عملسز، کوچسز فائده. یعنی اوزلرینک کوچلرینی زحمتلرینی صرف ایتمزلر ایسه ده، مال صاحبلرینه ملک نامیه ویرلور فائده.

اولگی نوع فائده، یعنی عمل فائده سی - سیاسی اقتصاد عالملری نظر نده بالاجماع مشروع اولوب؛ کوچسز، عملسز ملک فائده سی غایت بویوک اختلافلرک میدانی اولمشدر.

اقتصاد عالملرینک قوتلی کترلی بر فرقه سی عملسز کوچسز

ملک فائده لرینک همه صورتلرینی قطعیتله سندنله تحریم ایتمی. شو بویوک مذهبک بیانیه کوره، فائده یالگر عملک یالگر کوچک ثمره سیدر. کوچسز عملسز هیچ بر فائده مشروع توگدر. ملک دعواسیله کوچسز عملسز فائده هم اولگی زمانلر ده هم شو کون انسانیت دنیا سنده هم سماوی دینلرک تعلیملر نده مقبول معروف ایسه ده، مشروع معقول بر حق اولما یوب، بلکه غضب قوتیه مجبوریت حکمیه شائع اولمش غیر مشروع معامللرک اثریدر. قرض فائضلری ده دیون فائضلری ده، شرکت فائضلری ده شو بویوک مذهبک اساسلی اعتقادیه کوره حرامدر.

اقتصاد عالملرینک دیگر فرقهلری ملک فائده لرینی فائضلرینی جائز کورور ایسه ده، ملک فائده لرینک مشروعلسکلرینی توجیه خصوصلر نده اوزلرینک دقیق نظریهلرینی مهارتله جساتله سویله مشلر ایسه ده، هیچ برینک نظریه سی قناعت ویره یلورلک توگل ایدی؛ عاقبت نظریه لرک هر بری تمام جرح قیلنوب، ساقط اولوب، فائض مسئلهلرینی توجیه یوللر نده سیاسی اقتصاد حیرت ده قالدی. شو کونگی، سیاسی اقتصاد - انصاف لسانیه بونی اعتراف ایتمی.

اجتماعی مسئلهلری حل ایتمک وظیفهلر نده اهل علمک حیرتلی، اوزلرینک حیرتلرینی انصاف لسانیه اعترافلری - عجز توگل، بلکه غایت گوزل بر شرف ایدی، هر وقت بویوک بر شرف اولور، قالور.

اجتماعی حادثهلرک اولگی سیبلرینی، شو کونگی حاللرک صوگ کله چک نتیجه لرینی تعیین خصوصلر نده اصابت ایتمک انسانلرک عقللرینه نسبتله غایت مشکل بر وظیفه در، اهل علمک اکثری او وظیفه حضور نده اکثریتله عاجز قالور.

شو حال - مسئله لرک طبیعتنه، انسانک عقانته نسبتله طبیعی بر حالدر.

درست، هیئت اجتماعیه حاللرینی اداره ایتمی اجتماعی قانونلرک اجتماعی عامللرک هر برینی انسانک عقلی یلسه ایدی، اجتماعی حادثهلرک اجتماعی حاللرک برینک دیگرینه مناسبتلرینی متقابل تأثیرلرینی انسانک عقلی هر وقت تمامیه احاطه ایسه ایدی، اجتماعی احوالک سیبلری حقنده انسانک قراری، اجتماعی حادثهلرک معاملهلرک نتیجهلری حقنده انسانک نبوتی بلکه طوغری اولور ایدی.

لکن هیچ بر انسانک، بلکه هیچ بر فیلسوفک حکیمک عقندنه او قدر بویوک قوت یوقدر. عقل نه قدر بویوک ایسه ده، غفلت ایده یلور، غفلت ایده ر،

بوگا کوره، شو کونگی معاملهلرک، حادثهلرک نتیجهلری حقنده

انسانك نبوتى، شو كونكى احوالك اولنگى سببلى حقنده انسانك قرارى اكثر يتله خطا اولور.

فلسوفلر، حكيملر، فقيهلر، مقتصدلر شو حكمدده بر درجهده بر سويدهدر.

بوگا كوره. دعوى لسانى هر وقت طوغرى اولماز ايسهده، اعتراف لسانى هر وقت درست اولور. بر مسئله علميه قطعى صورتده حل قىلنماش ايسه. اعتراف ايتوب، حل قىلنمادى ديك علومك شرفه، اهل علمك حرمتنه دها زباده مناسب اولور. عاقبتى معلوم توكل نظريهلى دعوى لسانيله حقيقت مطلقه اولمق اوزره اعلان ايتوب طوقامقدن - اعتراف ايتوب تفتيش يوللارنده حرکت ايتمك خير ليدر.

بنم نظرمده، انسانك عقلى حررد؛ فقيهلرده تقييد ايتمز، حكيملرده، فلسوفلرده تقييد ايتمز. فكرك بر حدى يوقدر، عقل هر بر موضوعده بوتون حررتله فكر ايدده ييلور. اولگيلرك معلوماتلرندن، سماوى دينلرك تعليماتلرندن عقل نصل استفاده ايدده ييلور ايسه، هر برينى ادب دائرهسنده حررتله انتقاد ايدده ييلور.

طلب قصديله اولور ايسه، انتقاد انسانك عقلنه حقيقت نقدلرينى احسان ايدر.

ييلورم، فقه مذهبلىرىده، علوم نظريهلىرىده، سماوى دينلرك تعليماتلرينىده انتقاد حقوقى انسانده البته وارد.

بوتون بويوك فائدهسيله برابر، انتقاد جسارتلرينى فقه مذهبلىرى سماوى دينلرك تعليماتلرى حقنده قبول ايدر ايسهك، علوم نظريهلىرى حقندهده انتقاد فضيلتلىرى بن البته قبول ايدر. شو كونكى علوم نظريهلىرى تقييد ايتوب سماوى دينلرك فقه مذهبلىرىنگ حق اساسلرينىده انكار يا خود استخفاف ايتمك علوم شرفه اهل علمك شائنه هيچ بر صورتله مناسب اولماز. دين تعليماتلرى فقه مذهبلىرىنى استخفاف ايتمك حررتيجيلر بازارنده شوكون مقبول بر مودا ايسهده، علم مجلسلارنده طلب يوللارنده اويله مودالرك وزنى، قيمتى بولناز. انصاف هم احترام وظيفهلىرىنى التزام ايتوب، سماوى دينلرك تعليماتلرينى، فقه مذهبلىرىنى علوم نظريهلىرىنى شو دفعه بر درجهده بر سويدهده اعتبار ايدر. دليل، بنم نظرمده، اوزىنگ ناميله توكل، بلهك قيمت ادييهسيله، قيمت اجتماعيهسيله معتبردر.

فائض مسئلهلرنده بيانى شو دفعه قرض فائضلرينه ديون فائضلرينه حصر ايددهيم. چونكه تجارت هم بانق بازارلرنده معاملهلرك اكثر يتى قرض هم ديون معاملهلرينه عاندر؛ فائضكده باشقه صورتلىرى، مثلا شركت فائضلىرى تجارت يا صناعت يوللارنده متداول سرمايهلرك ماللرك فائضلىرى اسلاميت حكمنده عموميتله

حلالدر. فائض حقنده شريعت اسلاميه حكملرينى بيان ايچون، سرمايه فائدهلىرى شركت فائدهلىرى حقنده سوز سويلهك لازم توكلدر. بوگا كوره، سوزى قرض هم ديون فائضلرينه حصر ايتدم. قرض، بزم لسانزده بروج، انسانلرك هر برينه معلوم بر معاملهدر: مثيله معاديله اعاده قىلنمق اوزره ماللرك برينى انسانلرك برينه ويرمكدر.

فقه كتابلارنده فقيهلرك بيانلرينه كوره، قرض ارفاق اساسنه يعنى احسان اعانه اساسلرينه مبنى بر معاملهدر. قرض آلمق، استقرار ايتمك مشروع مباح ايسهده، قرض ويرمك اختيارى بر تبرعدر. قرض باشده بر تبرع اولور. ويردكدن صوك، و بروجى حقنده لازم بر عقد اولوب، ويرلمش مال مستقرضك ملكى اولوب قالور. ويرلمش مالك اوزنى قايتاروب آلمق اختيارى و بروجىده قالماز. لكن ويرلمش مالك مثلى يا خود قيمتى مستقرضك ذمهسنه ثابت اولوب و بروجى هر وقت طلب ايدده ييلور.

فقيهلرك بيانلرينه كوره، قرضده اجل يوقدر. و بروجى ويرلمش ماللرك بدللرينى مثللرينى هر وقت طلب ايدده ييلور. تاجيل شرط قىلنور ايسهده، معتبر اولماز.

حنبليلره، شافعيلاه، مالكيله كوره، هر مالدده هر متاعده قرض درستدر. ييى درست ماللرك هر برينى قرض بويلهده ويرمك درست اولور. حنفيلاه كوره، قرض يالنگز نقودده، يالنگر مثلياتده درستدر. نقود - مثلياتدر. مبادلده معاملهلرنده مقدارلرى وزن، يا كيل، يا خود عدد ايله تقدير قىلنه ييلور ماللر متاعلر مثلياتدر.

شو اختلاف هر نه قدر مهم هم اساسلى بر اختلاف ايسهده، بنم مقصدمه نسبتله بوراده اختلافك بر اثرى يوقدر. تجارت دنياسنده قرض معاملهلرينىنگ اكثر يتى نقود قرضلرينه دائر اولمق حسييله، قرض تعبيرى بنم صرفمده مثليات قرضلرينه دلالت ايدر. قرضده تبرع اولمق معناسى وارد، ديدك. قرض، اسلام فقيهلرينىنگ رايلىرينه كوره، مبادلده باندن اولمايوب، قرضده عاريت اولمق معناسى غالبدر. قرض اولمق اوزره آلمش ماللر آلوجيلرك اللرنده عاريت اولمق امانت اولمق اوزره قالوب، فائدهلندكدن صوك اعاده قىلنور ايسه، ماللرك گويا اوزلرىده اعاده قىلنمك كى اعتبار قىلنور.

باشده تبرع اولوب، ويرلدكدن صوك آلوجى النده عاريت كى حساب قىلنور قرض - عاقبت، تملك عقدينه منقلب اولور. چونكه ويرلمش ماللرك فائدهلرينه آلوجيلرك اتفاعلىرى تملك بولنمادقچه ممكن اولماز، آلمش ماللرك فائدهلرينه اتفاع جھتلىرىنى تكميل ايتمك ايچون، قرض، عاقبت، تملك عقدينه منقلب اولور. اقتصاد عالملرينىنگ اسلام فقيهلرينىنگ اتفاقلرينه كوره، قرض

ویرمکدر. قرض مقابلنه رهن آلمق، کھیل صورامق جائز ایسه ده، اکثریتله انسانگ امانته ایمانه اعتماد یولیه ویرلور.

شو کون مدنیت معامله لرنده تجارت دنیا سنده معروف قرضگ حقیقتی بزم فقه کتابلرنده بیان قیلنمش قرضگ عینی اوزی ایسه ده، غایت مهم غایت بویوک فرقلری ده وارد.

اولا: شو کون قرض- اعانه، احسان معامله سی توگل، بلکه دائره سی غایت کیک بر تجارت معامله سیدر؛ آلوچی کبی ویروچی ده شو کون قرض معامله لرینه رغبت ایدر، بلکه محتاج اولور.

ثانیاً: قرض معامله لرنده معین بر اهل شو کون معتبردر. اجل ایکی طرفگ رضاسیله، یا خود بازار عادتیه تقدیر قیلنور. ویروچی اجلگ حلولندن قبل طلب ایده مز.

ثالثاً: احسان هم امانت اساسلرینه بنا قیلنمش قرض- انسانیت دنیا سنده احسان هم امانت صفتلرینگ طارلفی قدرطار ایدی. شو کون مدنیت دنیا سنده تجارت، صناعت معامله لرینگ هر برنده کلیتله عمومیتله مقبول معتبر اولمش قرض معامله لرنده یالکر احسان یالکر امانت اساسلری اعتبار قیلنمق البته ممکن اولماز. احسان کبی صفتلرینگ دائره لری وارد، هیئت اجتماعیه معامله لرینگ هر برینی احاطه ایده مز؛ شو کون انسانیت دنیا سنده امانت دائره سی ده غایت طارد، عهدینی اونوتمش آدم بالالرینگ اکثرینی ایچنه آلاماز. عمومیت کسب ایتمش قرض معامله لرنده احسان کبی امانت کبی اساسلری آرامق اعتبار ایتمک ممکن توگدر. بلکه مطلوب توگدر.

رابعاً: اولگی زمانلرده قرضگ فائده لری یالکر آلوچیلره مخصوص ایدی. شو کون قرضلرینگ فائده لری عمومیدر؛ هیئت اجتماعیه حاجتلرینگ اکثری، بلکه اگ مهملری قرض برکسندنه تأمین قیلنور. بوگا کوره، قرض معامله لرینی یالکر اعانه، احسان اساسلرینه تأسیس ایتمک ممکن اولماز. احسان کبی اختیاری بر اساس اجتماعیه حاجتلرینگ هر برینی البته تأمین ایده مز.

خامساً: قرض معامله لرینگ کیفیتلری یوللری هیئت اجتماعیه شکلرینگ اختلافیه مختلف اولور. معلوم بر شکل اجتماعیه قرض معامله لری اعانه یولیه اولاییلور ایسه ده. یا خود اولمق لازم ایسه ده دیگر بر شکل اجتماعیه ده تجارت اساسلرینه استفاده اساسلرینه بنا قیلنه ییلور، یا خود بنا قیلنمق لازم اولور.

حکمت اجتماعیه بویله اقتضا ایدر. هیئت اجتماعیه معامله لرنده متعدد عامللر، مختلف قانونلر وارد. هر بری اوزینگ دائره سنده عمل ایدر، بری دیگرینه مناقض اولماز. اجتماع قانونلری آراسنده تناقض کورمک نظرگ قصوریدر. هر برینی اوزینگ دائره سنده اعمال ایتمک تدبیرگ روحیدر. اجتماعیه شکلرینگ اختلافنه کوره،

تملیکدر. شو اساس حکم- فاض مسئله لرینی بیانده بزه بر مقدمه کبی اولور.

مبادله ده ایکی بدآگ هر بری حاضر اولور ایسه، مبادله نقد مبادله سی اولور. مثلاً: بش روبل ویروب، بر کتاب صاتوب آلمق کبی.

ایکی بدآگ بری حاضر اولوب، بری حاضر اولماز ایسه، مبادله دیون مبادله سی اولور. یاره، یعنی ثمن حاضر ویرلوب ده، آله حق متاع حاضر دگل ایسه، اویله مبادله، اسلام فقیهلرینگ عرفده، سلم اسمیله تسمیه قیلنور.

مال، متاع حاضر ویرلوب ده، پاره سی حاضر دگل ایسه، متاعگ پاره سی آلوچیلرگ ذمه لرنده دین اولور.

انسانگ ذمه سنده ثابت حقوقگ هر بری دیندر.

انسان یوز روبل استقراض ایدر ایسه، اعاده قیلنمق مثل ذمه ده ذمه سنده دین اولور. بر متاع صاتون آلوب ده، عقد دقیقه سنده بهاسی تسلیم قیلنماسه متاعگ بهاسی ذمه ده دین اولور.

قرض ایله دینگ فرقلری ایندی ظاهر اولمش اولسه کرک. قرض دیونگ مخصوص بر نوعیدر. یوز روبل آلوب، یوز روبل اعاده ایته چک ایسه، قرض اولور. بر مال آلوب، بر قاج

کوندن صوگ یوز روبل ویره چک ایسه دین اولور.

قرض ده، اسلام فقیهلرینگ رأیبرینه کوره، اجل یوقدر؛ دیونده اجل وارد. قرض ده اجل شرط قیلنور ایسه ده، معتبر اولماز. دیونده اجل وارد. مدتی ایکی طرفگ رضاسیله یا خود بازارگ عرفیه ثابت اولور.

قرآن کریمگ ارشادینه کوره، هم قرض معامله لری هم دیون معامله لری امانت اساسنه بنا قیلنمق تیوشدر. ویروچی انسانگ امانته ایمانه اعتماد ایدر؛ آلوچی حقایقته استقامتله معامله ایتوب، ذمه سنده ثابت بوتون حقوقلری تمامیه ایفا ایدر.

«فان امن بعضکم بعضاً فلیؤد الذی اؤقن امانته ولیتق الله به» آیت کریمه سی قرض هم دیون معامله لری حقنده انسانلری ایمان وظیفه لرینه یعنی بری دیگرینه اینانمق اعتماد قیلنمق وظیفه لرینه ارشاد ایتمشدر.

«ومن اهل الکتاب من ان تأمنه بقنطار یؤده الیک. ومنهم من ان تأمنه بدینار لا یؤده الیک» آیت کریمه سی ده قرض هم دیون معامله لرنده امانت امنیت اساسلرینه دلالت ایدر. یعنی: مسلم- انسانلر ایله امانت هم امنیت یوللرنده معامله ایدر.

فقه کتابلرنده بیان قیلنوب، اسلام نظرنده مقبول هم مطلوب قرضگ دیونگ حقیقتلری، اساسلری ایندی ظاهر اولدی دیه ییک. قرض: اعانه احسان اولمق اوزره انسانلرگ برینه ماللرگ برینی

اجتماع قانون نلری ده مختلف اولور. بر شکل اجتماعی ده احسان اساسی غالب ایسه، دیگر بر شکل اجتماعی ده اشتراك اساسی تجارت اساسی غالب اولو بیلور. اساسلرک اختلافیه معامله لرک حکم لری ده البته مختلف اولور.

سادساً: قرض معامله لرینک حکمی استقراضک سیلرینه مقصدلرینه کوره مختلف اولور. استقراضک سبی حاجت ضروریه اولوب، مقصد ضرور حاجت لری دفع ایتمک ایسه، البته او یله قرضلر بالکڑ اعانه اولمق اوزره ویرلور. اگرده قرض آلمق تجارت یا صناعت اشلرینی اداره ایتمک قصدیه اولور ایسه، او یله قرضلرک اساسلری ده حکم لری ده قام باشقه اولور. تجارت معامله لرینک قرضلری ده تجارت اساسلرینه تأسیس قیلنمق مناسبدر.

شو آتی جهته تفاوت ثابت اولور ایسه، شریعتک حکمتی عدالتی او بویوک تفاوت لری البته اهمال ایتمز. تفاوت اعتبار قیلنور ایسه، متفاوت قرضلرک حکم لری حکمت شرعیه نظر نده هیچ بر وقت برابر اولماز.

هیئت اجتماعیه نظام لری معامله لری گوزله شوب مدنیت ترقی ایتدکجه، قرض معامله لرینک اهمیتی همان زیاده اولور. شو کون اقتصاد دنیا سنده قرض معامله لری غایت بویوک اهمیت کسب ایتدی. اقتصاد دنیا سنده قرض معامله لرینک غایت بویوک فائده لری ده وارددر.

قرض، استقراض هم دیون معامله لرینه عمومی بر تعبیر اولمق اوزره، اقتصاد عالم لری «اعتبار» سوزینی استعمال ایدرلر. اعتبار سوزی «قره دی» سوزینک مقابلی اولمق اوزره تورک ادیب لری طرفندن اصطلاح قیلنمشدر. لغت جهته او قدر طوغری توکل ایسه ده، معروف بر اصطلاح اولمق اوزره اعتبار سوزینی بن ده استعمال ایدیم.

قره دی سوزی انسانک امانته قدرت ملکیه سنه اینفاق طایفق اعتماد ایتمک معناسنده ایسه، قرآن کریم ده شو معنی ده «ایمان» سوزی نازل اولمشدر. «فان امن بعضکم بعضاً فلیؤد الذی اؤتمن امانته».

«ایمان» سوزی امن ماده سندن افتعال بایددر. بر انسانی امین حساب ایتمک؛ انسانک طوغری یلغنه اینانوب، انه امانت تسلیم ایتمک معناسنده در. شو معنی ده «و من اهل الکتاب من ان تأمنه بقنطار یؤده الیک» آیت کریمه سنده امن سوزی ده نازل اولمشدر. امن، تأمین، ایمان، استیمان سوزلری شو معنی ده استعمال قیلنور. قره دی مقابله شو دورت سوزک برینی استعمال ایتمک لغت جهته دها درست اولور ایدی. شویله ایسه ده، شو دفعه تورک ادیب لری نه تقلید ایدوب، قره دی مقابله، قرض هم دیون

معامله لرینه عمومی بر تعبیر اولمق اوزره اعتبار سوزینی استعمال ایدرم. دیون معامله لرینی ده شامل اولمق جهته یله اعتبار سوزی قرض سوزندن زیاده افاده ایدر. امنیت، امانت معنایله دلالت جهته یله اعتبار سوزی بازار معامله لرینک اقتصاد نظر نده اساسنده دلالت ایدر. لغت جهته یله خطا ایسه ده، تورک ادیب لری نینگ یا کئی بر عرف لری اولمق شرفیه اعتبار سوزینی ادبیات لسانته بوندن صوگ قبول ایتمک مناسبدر.

اقتصاد دنیا سنده، تجارت صناعت زراعت معامله لر نده، دولتک مملکتک ضروری حاجت لری خصوصاً نده اعتبارک شو کون غایت بویوک اهمیت لری وارددر.

۱) لازم بویوک سرمایه لر اعتبار برکسنده طوبلانور. بویوک تجارت لری، بویوک صناعت لری، عمومیتله همه بویوک اشلری اداره ایتمک ایچون، هر وقت بویوک سرمایه لر حاجت اولور؛ دولتک همه ضروری حاجت لری، مملکتک همه عملیات نافع سی هر وقت بویوک سرمایه لره توقف ایدر. بویوک سرمایه لر یا اعتبار قوسیه یا خود اشتراک یولیه خلقدن طوبلانور. اعتبار بولماسه ایدی، بویوک تجارت لری بویوک صناعت لری بویوک تمشیرک ضروری حاجت لری نافع عملیاتک یول لری اکثریتله قایانوب قالور ایدی. بوگا کوره، هیئت اجتماعیه ده اعتبار معامله سی البته ضرور اولور.

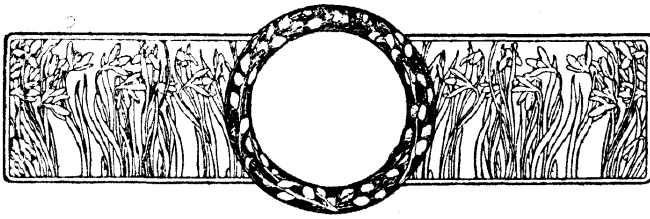
۲) اعتبار یولیه طوبلانمش سرمایه لر برکتلی منفعتلی نافع یول لرینه صرف قیلنور ایسه، هم دولت هم مملکت ایچون غایت بویوک برکتلر حاصل اولور. عاقبت اوزینک فائده سیله برابر، سرمایه لر صاحب لرینه قایتارلدقندن صوگ، مملکت ایچنده تیمور یول لر، بویوک فابریقه لر، قانال لر جدول لر، اهمیتلی بنار کبی امور نافع قالور. یعنی اعتبار قوتیه آز مدت ایچنده طوبلانمش سرمایه لرک برکت لری فائده لری بتمز، توکنمز، همان دوام ایدر.

بوگا کوره هیئت اجتماعیه ده اعتبارک ضرورلی اوسته، غایت بویوک برکت لری ده فائده لری ده وارددر.

۳) اعتبار- سرمایه لری عطالت حبسلر ندن چیقاروب، کسب یول لر نده توفیرالرنده دور ایتدور.

خلق اللرنده طارالوب، کیسه لر نده خزینه لر نده صاقلانوب یانوجی اوافق یا بویوک سرمایه لر، قیمتلی احتیاط سرمایه لری اولو بیلور ایسه ده، اکثریتله عطالت ده قالور، نماری فائده لری بولناز. اعتبار برکسنده سرمایه لر عطالت کیسه لر ندن چیقوب، امین مقتدر تاجر لر صناعت لره تجارت صناعت یول لر نده دور ایتوب فائده ویرور.

۴) اعتبار- اوافق سرمایه قوتیه بویوک اشلری کوره یلمک یول لرینی اسان ایدر.

دینی و اعتقادی بر مسئله

نورکستان و آلتی شهر مسلمانلری آراسنده دینی و اعتقادی مسئلهلر قرآن کریم یا که حدیث شریف بلهن اولچه نمی . اعتقادی مسئلهلرنگ مأخذی کوبسنجه خرافات آراشغان تصوفی کتابلردن عبارت بولا . بو کبی کتابلرنگ کوب اورنلری آیات قرآنیه واحادیث نبویه که خلاف کیله . لیکن بو مؤمنلر آتی بلمیلر . یونگ باشلیچه سببی قرآن او قوموادر . قرآن او قومولرینگ سببی ایسه : «بوزمانده قرآننگ معناسن بلوچی و آندن خدانگ اراده سن آ گلاوچی کشی یوق» دیب اعتقاد قیلولریدر .

مینمچه : قرآن کریم - اسلام قانونلرن آجق روشده بیان قیله تورغان بر کتاب بولوب تعقید لفظی و معنویدن یوغاریدر . میندر ، فصیح و بلیغدر .

ینه ، بیغمبرمزنک : «قرآنی اوگره نکر و آتی باشقهرغه هم اوگره نکر» امری بر زمانعه خاص توکلدر . هم موندن مراد «لفظ» ایمهس بلکه «معنا» در . چونکه قرآن کریمنگ حرفلرنگنه اوگره نودن هیچ بر تورلی فائده امید ایتلمی . شونگ ایله برابر اولچاقده قرآن کریم کاغدلرگه یازلوب اولگورمه گان ایدی تلی . ینه : «بردر کشی مینم ناممدن حدیث روایت ایتسه ، سز آتی قرآنکه صالوب قازا کر ، قرآنکه توغری کیلمهسه اول مینم سوزم بولماس» دیگان حدیث شریفنگ اشاره سی ده قرآن اوگره نورگه چاقرا . چونکه قرآنی بلمی طوروب باشق سوزلرنی آ گا صالوب اولچوه ممکن توکل . «اذا تازعتم فی شیء فرددوه الی الله والرسول» آیه کریمه سندن شول سوز آ گلاشلا : قسقه سی قرآن کریم ؛ چاتاق ، بوتالچق و تعقیدی عبارتلردن یک و منزهدر ، آنک لفظی و معناسی ده ، قانونلری ده آساندر . معناسن آ گلاو و قانونلرن عملیکه قویوبیک ممکن و فائده لیدر . «یریدالله بکم الیسر ولا یرید بکم العسر» سفرگه گنه خاص توکلدر . چونکه الله تعالی حضرتلری بنده لرنی کوچی یتمه سلیک اشلر بلهن تکلیف قیلیدر . «لا یكلف الله نفسا الا و سهما» .

یوغاریده غی سوزیمه دلیل مقامنده قرآن و اسلام روحینه خلاف بولغان اعتقادلردن بعضیسن بو یرده یازونی موافق کورهم : نورکستان و آلتی شهر مسلمانلرینگ اعتقادنچه : هر شهرده

اش آدمی اوزینک کیسه سنده خزینه سنده وارقدرمال قوتیله اش کورر ایسه اشلرینگ دائره سی محدود قالوب سرعتی ده آزاوور . اش آدمی اوز سرمایه سینک اون ، یوز مثلی اعتبار قوتیله آلا یلوب بویوک سرمایه لری اعتبار قوتیله تجارت صناعت بوللرنده سرعتله دور ایتدور ایسه ، قات قات برکت حاصل ایده یلور . یعنی : اعتبار برکهنده ، اشلرینگ دائره سی ده ، سرعتی ده ، فائده لری ده قات قات زیاده اولور .

۵) اعتبار - مملکتنگ خلقک قوه استحصاله لرنی زیاده ایدر . تجارت ، صناعت ، زراعت اشلرینگ ، عمومیتله اقتصادی معامله لرک هر بری اعتبار یاردمیله و سعت کسب ایدر . تالانتلی ماهر ، امین مجتهد آدملر اعتبار برکهنده اش کوروب ، بویوک تجارتلری بویوک صناعتلری اداره ایدر . بویوک ثروت صاحبی اولور . تالانتلی ماهر آدملرک قوه استحصاله لرنی ضائع اولمقدن اعتبار حمایه ایدر . اعتبار بولنمسه ایدی ، ماهر ، مجتهد آدملرک مهارتلری تالانتلری ضائع اولور ایدی .

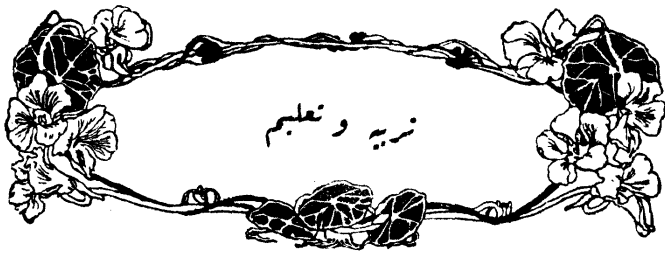
برکتلی یرلر اعتبار سایه سنده سرعتله ترقی ایتوب ، اوزلرینگ برکتلرنی محصولانلرنی بوللق اوزره بدل ایدر . اعتبار یا شرکت قوتلری بولنمسه ایدی ، برکتلی یرلرک برکتلری یا معطل قالور ایدی ، یاخود ضائع اولور ایدی .

۶) اعتبار - هیئت اجتماعیه ده تعاون یوللرنی توسیع ایدر . مشغوللک یاخود ضعیفلیک جهتیله ، اوزلرینگ سرمایه لرنی تجارت صناعت یوللرنده استعمال ایتمکدن انسانلرک اکثری عاجز اولور . مثلاً : بر طیب ، بر ادیب اوزینگ اجتهادیه بویوک سرمایه تشکیل ایدر . یاش بالا بویوک سرمایه لرک برینه وارث اولور . اگر اعتبار بولنمسه ایدی ، شو صورتلرک هر یرنده سرمایه لرک هر بری معطل قالور ایدی .

اعتبار برکهنده سرمایه لر امین ، مقتدر آدملرک اللرینه تسلیم قیلنوب ، بر طرفک سرمایه سی دیگر طرفک عملنه یاردم ایتمش اولوب ، هیئت اجتماعیه ده غایت منتظم تعاون اساسی تأمین قیلنمش اولور . (آخری بار) .

موسی جارالله .

تل و ادبیات اوقتی و اصولی

دورنمایی درسی • (درسنگ موضوعی تماممقرر بله ن- مفعولر بله ن تاشدرو) (۱).

(۱) نجی جمله «قوشقای اویاغه موک تاشی- دردمند» تحلیل: بو جمله ده سوز نهرسه طوغریسینده نهیتله؟ آنک طوغریسینده نی دیب نهیتله؟ جمله نگ اییه سی بله ن حکمن نهیتکر! نیندی صوراولرغه جواب بولالر؟ صوراولرنی اوستلرینه یازکر! بو جمله ده تاغی اییه بله ن حکمدن باشقه نیندی سوزلر بار؟

یاری؛ ایندی «قوشقای تاشی» دیب نهیتیک. منه شول جمله دن معنا بزگه توگول آ کلاشلوب یتهمی؟ شوک بله نگنه بزگه قوش طوغریسینده نهیتورگه اوبلانغان معنا تمام نهیتلوب بئکان بولامی؟ نپچون تمام نهیتلگان بولمی؟ بونده بزگه نهرسه آ کلاشلمی؟

«قوشقای موک تاشی». یه ایندی جمله نگ معناسی بر آز تماملاندمی؟ قوشنگ نهرسه نی تاشوغانی ایندی بلندی؟ آنی بز، جمله نگ اچینه قایسی سوزنی کیلتر ب قوشقاج آ کلاشق؟ اول سوز نیندی صوراولرغه جواب بیره؟ شول صوراونی اوستینه یازکر! قایسی سوز نهلی جمله نگ معناسن تماملادی؟ اییی، اول شولای معناسی بر آز تماملادی. لکن آنک بله نگنه جمله نگ معناسی بتولای تماملانوب یتدیمی صوگ؟ جمله نك تاغی بره ر طولمانغان، تمام بولمانغان یری یوقمی؟ قوشنگ موکنی قایا تاشوغانی آ کلاشلامی؟ شول معناسی طوترو اوچون، تماملاو اوچون تاغی نیندی سوزنی آرتدررغه کیرهک؟

«قوشقای اویاغه موک تاشی». ایندی قوشنگ موکنی قایا تاشوغانی تمام آ کلاشلدیمی؟ اون معناسی قایسی سوز تماملادی نهلی؟ اول سوز نیندی صوراولرغه جواب بیره؟ شول صوراونی اوستینه یازوب قویکر!

(۲) «صحراده قوش موکلانا»- جردن.

تحلیل: (بوقاریده غیجه).

(۳) «بز کیچه ولی بله ن بازاردن کتاب آلوب کردک».

(۱) بوندن صوگنی درس لر بحق اوز ترتیلری ایله یازلیلر.

بره ر «ولی» بولا. آنلر خدا طرفندن کیلگان بلا و قضانی یاندروب (قایتاروب) طورالر. شول سببلی آنلرغه «بلاگردن» دیله. اگر خلق آنلرنگ آچوون کیتسه کرامت بله ن «بلا» یاودرالر. آنلرغه هر مشکل آسان و هر قین ممکندر. آنلر کوکده اوچار. صولرده یوریلر، هر بر غیب و معنوی اشلرنی بله لر- عالم السر و الخفیاتدرالر. بنا علیه آنلردن قورقمق و امید ایتمک لازمدر. آنلر خدانگ و کیلیری و خدا طرفندن کوندلرگان «والی» درلر. خدا برله بنده آراسنده واسطه لر. آنلر نولمیلر. شونلقدن حاجتی آنلرنگ قبرلرندن صوراساگده بیره لر- قاضی الحاجاتدرالر. ایشته تورکستان مسلمانلرینگ اعتقادلری! ... نوشیروان یاشوف. «خوتنه».

شعر:

تله ک.

خدایم، بو دواسز درد سونه رمی؟
کوزمنی قابلاغان یه ش بر کیهرمی؟
کوزم یه شلی، یوره ک اوتلی کونینچه:
سونوب، جانم قارا گورگه کره ممی؟
بلورمی اول، قزو صاف سویگه نممی؟
اوزیچون برده طنمی کوینگه نممی؟
بهالرمی مقدس کوز یه شممی؟
چلانوب، موگلی اوتکان تونلرممی؟

خدایم! کوچلی سین، بیر میگا قوت،
بو اوتقه یانمی جدید هم کونه ریم؛
عالی بیت اول، یوغاری اول، داهی اول،
مینم یه شممی کورسه تیک، «کوله ر» دیم
خدایم، بیرچی صبر تامماسون یه ش!
قارالتماسون بدنک انجیلی تختن!
سویکللی زور داهی که احترامما
فدا بولسون مینم یه ش یاگا به ختم! ...

الهام.

م: - شولای، بز اول سوزلر بلهن ئه بیرلرنی آ گلیمز. آنه شونلر کبک ئه بیرلرنی بلدره تورغان سوزلر «اسم» دیب آتالا. آلا سوزلرنک «اسم» دیب ئه یئکان تورلرندن بولار. به سویله ب اقرارا کر ئه لی، اسم دیب نیندی سوزلرگه ئه یئله؟ اوزکر تاغی بر نیچه سملر ایتوب قارا کر! منه مین سزگه بر نیچه سوزلر ئه یئتم، شونلر اسم ئولورلرمی: «اوقودی، یازدی، یازماسون، کیلمه گان الخ...». ش: - یوق، بولار اسم توکلر. چونکه بولار بزگه ئه بیرلرنی آ گلاتمیلر.

م: - ئه منه شونلر نیندی سوزلر: «ایکمهک، توز، یلغه، صو، جیل، ایشک، قاز، مکتب، آدم، کوکل، تورمش، قایی، شادلق، به شلک، عقل، قارتلق، فهرشته الخ...» ش: - بولار اسملر.

بوندن صوگ ایندی معنم، شاگردلر شولای اوق، اوتکان درسنگ وظیفه سی ایچون ترتیب ایتوب کیلترگان جمله لردن تیک حکملرنی گنه آروب آلوب بر اورنغه یازارغه قوشار (جمله ننگ حکملری فعللر بولسه). صوگره بولای سؤال بیره باشلار: به، بو سوزلرنی بز جمله لردن آروب آلوب اوزلرنگنه تیکشرگانه، بولار نینی بلدره لر؟ بولاردن بز ئه بیرلرنک اوزلرن آ گلیمزمی، ئه لله...»

اوشبو طریقه سؤال و مذاکره واسطه سی ایله شاگردلر نهایت، فعللرنک اش هم حالنک بولوب، بولماون بلدره تورغان سوزلر ایکانن آ گلاب آلورلر.

«ئه نهچ قچقرا». بوجمله ده اوزی طوغریسنده سوز ئه یئلگن ئه بیرنی ئه یئکر! آنک طوغریسنده ئه یئلگن سوزنی! شول سوزنی جمله دن آروب آلوب تیکشریک ئه لی، بو سوز نهرسه نی بلدره؟ تاغی، ئه ته چدن باشقه نیندی ئه بیرلر قچقرا لر؟ مین سزگه اوزمنک قچقراغی نئیه یئتم، نی دییه رهن؟ ئه سین اوزکنک قچقراغی نئیه یئتمه ک، احمد، نی دیب ئه یئورسک؟ سز قچقروچیلر کوب بولسه کر، نیچک دیب ئه یئورسز؟ ئه بز کوب کشی قچقرا سق نیچک دیب ئه یئورمز؟ ئه سینک بلهن میندن باشقه یاکه سزنگ بلهن بزدن باشقه کشیلر قچقرا سملر نیچک دیب ئه یئورمز؟ بره ونی قچقروندن طیارغه اویلاسه کر، آ گانا نی دیب ئه یئورسز؟ ئه ته چکر بره ر کون قچقرا می قالسه، میگا شونی نیچک ایتوب یعنی نیندی سوز بلهن ئه یئوب آ گلاتورسز؟ بره ر کشیگه قچقرا رغه قوشسه کر، نی دیب ئه یئورسز؟

«ئه نهچ قچقرا» دیگان جمله ئه ته چنگ قایجان قچقراغانن آ گلاتا؟ ئه قچقرو ببتکان بولسه، نیچک ئه یئورسز؟ ایندی ئه ته چنگ بر آزدن صوگ قچقروون ئه یئورگه تله سه کر، نی دیب

تحلیل: (بو ایکی صوگنی مثاللر ایله اورن، وقت برگه لک هم کوچم تماملقاری (مفعول فیه، مفعول معه، مفعول منهلر) حقدده یوقاریده غی ره وشچه مذاکره ایتله چک. البته یوقاریده کورسه تیلگنجه، بو تماملقارنگ هیچ برسینگ ده ئه لی حاضر خصوصی اسملری یعنی اصطلاحلری فلانلری قطعاً ئه یئلمه به چک).

صوگره اوشبو تعریف صنف تاقناسینه یازلوب، بالالرنک اوز دفترلرینه کوچرتلور:

(جمله ده کمئی، نینی؟ کمهگه، نیگه، قایا؟ کم بلهن، نی بلهن؟ کدن، نیدن؟ کمده، نیده، قایده؟ قایجان قایچاندنیرلی، قایچاندن، قایچانغه چه؟ کبی صوراولرغه جواب بولا تورغان سوزلر «تاملق» دیب آتالا).

اخطار: بو وقتده جمله ده ایبه بلهن حکمنک جمله ننگ باش کیسه کلری، باشقه لرینک ایبه رچن کیسه کلری بولغانغی ده مذاکره واسطه سی ایله آ گلاتوب اوتلور.

۱) معلم طرفندن قرائت کتابلرندن بره ر مقاله یاکه شعر کورسه تلوب، شونلر اچندن تماملقلی جمله لرنی- (распространенное предложение) صایلاب آلوب یازارغه قوشلور هم، جمله کیسه کلرینک هر برسی اوستارینه موافق سؤاللرنی قویارلر.

۲) اوز اختیارلری ایله تماملقلی جمله لر هم تمامسزلقلر یعنی تیک ایبه بلهن حکمدنکنه عبارت بولغان جمله لر توزوب کیلترلر.

بیشیمی درس. (درسنگ موضوعی: اسم هم فعللر بلهن عمومی تانشدرو).

شاگردلرنک اوتکان درسده ترتیب ایتکان وظیفه لرندن معلم بو کونگی درس اوچون موفق بولغانلرن صایلاب آلوب صنف تاقناسینه یازار. هم، شاگردلرگه جمله لرنک ایهلر هم سینکنده بر اورنغه آروب آلوب یازارغه قوشار. صوگره اوشبو ره وشده مذاکره و تحلیل باشلانور:

معلم: - آنه شول آروب آلوب یازغان سوزلر کر نهرسه نی بلدره لر؟ نینی کورسه تهلر؟

شاگردلر: - بو سوزلر ئه بیرلرنی، نهرسه لرنی کورسه تهلر. م: - صوگ اول سوزلر بیت ئه بیرلرنک اوزلری توکل ایچ! شولای بولغاچ، آلا نیچک ئه بیرلرنی کورسه تهلر؟

ش: - آلا ئه بیرلرنک اوزلری بولماسه لره، ئه بیرلرنک اسملری. شونک اوچون بز اول سوزلر بلهن ئه بیرلرنی آ گلیمز.

تماملقنی ده شولای اوق «کشینگ» دیگان آیرغچندن آیروب
«کوکلندن» تماملق بولا» دیلمهس؛ بلکه «کشینگ کوکلندن»
تماملق بولا، دیب آیرغچی ایله برکه تماملق ایروب کورسه تلور.

صوگره اوشبو روشده واقلاپ تحلیل باشلانور: معلم: -
ئهلگی جملهده نهرسه طوغریسنده ئهیتله ایدی ئهلی؟ بو
جملهده ایبه نیچه کیسهک سوزدن اویوشقان؟ اولگی کیسهگی نیچک
دیب صوراوغه جواب بیره؟ «چاقلر» دیکنه ئهیتسهک، بزگه،
سوزنگ (یاکه معنائک) نیندی چاقلر طوغریسنده ئهیتلگانلگی
آیرما آجق بلنهمی؟ بو وقتده بز نیندی چاقلر ایکانن آکلارمزمی؟
آلای بولغاچ، «یهش» دیگان سوزنی ایبه یانینه کیلتر ب قوشو
بلن، اول بزگه ایبهنی نیچک قیلوب آکلاندی ایندی؟ (آنی
بزگه آیروب بریدیمی، یوقمی؟)

حکم بلن تماملقنگ آیرغچلری ده («نیز») و «کشینگ» دیگان
سوزلر شول ره وشچه تحلیل ایتلور وشو طریقده سوکلندن غنه آیروب
تیکشورلور. آیرغچلرنگ باشقه نورلرن تیکشر گاندهده شول یول بلن
بارلور. بویول طبیعی بریول بولو اوستینه، درسنی جانلاندرغنه، درسکه
بالارنگ درد و هوسلرن قوزغاتوغه ایلك برنجی سببدر.

یوغیسه، جملهنی تحلیل ایتوده جمله کیسه کلرینگ هر
قایوسین اول مرتبهده اوک بسیط جزلرگه بولب، آلرنی باشده
اوق بربرسندن آیروب، اوزگه لب یرتقالاب «چاقلر» ایبه،
«کیتمیلر» حکم، «یهش» ایبهنگ آیرغچی (صفتی)، «نیز» حکمنگ
آیرغچی، «کشینگ» دیگانی تماملقنگ آیرغچی، دیب تحلیلگه
باشلانسه، شا کردلرگه هم غیر طبیعی هم غایت توزسز بولوب
تویولاچقدر. شونلقدن آلرنک درسکه هوس قویولری ده ممکن بولمیدر.

بونگ اوستینه، بعضاً شوندی جملهلر بولا. که آیرغچلرنی (بز
«آیرغچ» تمپرن صفت، سان، ترکه لمش - مضاف الیه - هم
چاغشدر و تشبیه - لردن عام آلامر یعنی شونلرنی همه سن ده «آیرغچ»
اصطلاحی آستینه جییا من. بو طوغریده عالجان افندی ایله یولداشمز)
اوزلری تاغلوب یوری تورغان سوزلرندن آیروب ئهیتو ممکن
بولمی. یا که آیروب ئهیتو بیک کیلشسز و کولکنچ بولوب چغا.
(یوقاریده غی «چاقلر» کبی. «کوز قاباغی، ترجمان غزتهسی، علم
اهلری. یورت حیوانی، جان آجیوی» کییلرنی ده شول ره تندن
صانارغه کیرهک).

شونی ده اونو تعاسقه کیرهک: آیرغچلی جملهلرده معنائک
اهمیتلی تابقری بیگرهک جملهنگ شول آیرغچنده بولا. معنائک
جانی کوبرهک آیرغچندن آکلانلا.

مثلا، یوقاریده غی مثالده اصل مقصود فقط چاقنگ کیتمه و نده
توگل، بهش چاقنگ تیز کیتمه و نده در. ئه لگی یول بلن بارلسه،

ئهیتورسر؟ ئهتهج نی اشله گچ بز ایرته بلن تاك آتقانی بله مز؟
ئهتهج، نی اشله سه تاك آتقانی بلنه؟ تاك آتو بلن ئهتهج نی اشله ب
بیره...؟

نهایت معلم، اش هم حالنگ بولوب بولماون، یا که بولورغهی
بولماسقه می تیشلگن آکلانا تورغان شوندی سوزلرنگ «فعل»
بولغانقلرن، «فعل» دیب آتالغانلن آجیق بیان قیلور هم تعریفنی
یازدر. لکن ئهلی بو مرتبهده فعللر حقنده شوندن باشقه هیچ
نهرسه ئهیتمهس. بو مرتبهده بالار فعللرنگ فعل ایکانلکلرن آیرا
پاسلر شول حاضرگه تمام ایروب تورر. اما فعللرنگ بولملری،
تورلری، فالانلری ئهلی آلا آلاده اوقتولور. بو مرتبهده آکا قطعاً
آشقماسقه تیش.

وظیفه:

۱) قرائت کتابلرندن معلم طرفندن کورسه تلگان مقاله یا که
شعرلردن بر نیچه دانه اسملر، بر نیچه دانه فعللر چوپله ب یازوب
آوب کیلورلر.

۲) معلم طرفندن بیرلگان اسم هم فعللردن بر نیچه دانه
فسقه، بر نیچه دانه تماملقی (مفعولای) جملهلر توزوب کیلترلر.

۳) معلم طرفندن هر تورلی اسملرگه اوزلرینه موافق فعللر
قوشوب یازارلر.

آلتیمی درسی . (آیرغچلر بلن تاشدرو).

بونده شونی آجیق بیان ایروب کیتو لازم. که آیرغچ
(опредѣленіе) لر کیرهک ایبهلرگه، کیرهک حکملرگه، کیرهک
تماملقرغه قاراغان بولسونلر. جملهنی تحلیل وقتنده اول مرتبهده
مطلق اوزلرینگ تاغلا تورغان سوزلری ایله برگه یورتلورگه هم
جمله اول شول طریقده تحلیل ایتلورگه تیش. (قیدلرنی ده شول
قاعده آستینه آلورغه کیرک). اما آیرغچلرنی اوز باشلرینه تحلیل
ایتو - و آیروب تیکشور ایسه شوندن سوکغه باشلانور.

مثلا، منه شول توبه نده گئی جملهنی آلیق:

«یهش چاقلر کشینگ کوکلندن تیز کیتمیلر - ف. کریمی»
بو جملهنی تیکشر گانده معلم: - «نهرسه طوغریسنده ئهیتله
جملهنگ ایبهسی قایسی سوز؟» دیب صورار شول وقتده شا کردلر
اول اوک «چاقلر» ایبه، «کیتمیلر» حکم، دیب آیرغچلرندن
آیروب ئهیتمه سلر؛ بلکه اول مرتبهده آیرغچلری ایله برگه «یهش
چاقلر» ایبه، «تیز کیتمیلر» حکم، دیب تحلیل قیلورغه تیشیلر.
بوندن سوک ایندی البته شا کردلردن معلم. ایبهنگ ده حکمنگ ده
نیچه شهر سوزدن اویوشقانقلرن صورار. شا کردلر ایسه، بیلگی،
ایکیشهر سوزدن اویوشقان، دیب ئهیتورلر.

ایه، «یوق» حکم. صزقنک یوغارغی یاغی بتون هیئتی ایله اورن
تماملغی (مفعول فیه).

(۷) «کوک بوزینه تامچی تامچی نورلر چه چره گان (س)
رمیغی» .

تحلیل: «تامچی تامچی نورلر» هیئتی ایله، «چه چره گان»
حکم، «کوک بوزینه» یونه لاش تماملغی (مفعول ایله).

(۸) «کیک و به شل بالان بله ن بییک هم اورمانلی تاولر
اورتاسنده | کول یالتزی. (ع. ابراهیمغی)» .

تحلیل: «کول» ایله، «یالتزی» حکم، صزقنک یوغاری
یاغی بتون هیئتی بله اورن تماملغی (بونده اورن تماملغی نك
آیرغچلری هم برگه لک تماملقلری بار).

(۹) «به شل اوله نلر، ماتور چه چه کلر بله ن دنیا طولا جه ییده»
(م. غفوری).

تحلیل: «دنیا» ایله، «طولا جه ییده» حکم، قالغانلر نك
هیئت مجموعه سی برگه لک تماملغی.

(۱۲) «آدم بالاسینک یه ش چاغنده اویره نگان عادتی، قبرینه
قدر برکه اییده ش بولوب اوزی ایله برلکده بورر» (رضا حضرت).

تحلیل: صزقنک یوغارغی یاغی بتون هیئت مجموعه سی ایله
ایله، توبه ن یاغی شولای اوق هیئت مجموعه سی ایله حکم.

(۱۳) «یولدزلر چلتر چلتر نورن جو یا»، (اوقما سی).
تحلیل: «یولدزلر» ایله، قالغانلر نك هیئت مجموعه سی حکم.

حاصل بوندی جمله لر، اول شول طریقه تیکشورلوب، اول
ئریره ک کسه کلرگه بولنب چقاندن صو کغنه، یوقاریده کورسه توب
اوتکانمز کبی، آیرغچلر نی تیکشورگه توتونولور.

بو آلتجی درس اوچون آیرغچلر حقنده شول عمومی
تعریف یازدرلور.

«ئه بیرلر نك ره وشلرن، سان هم درجلرن، ایکی ئه بیر
آراسنده غی به یله نشنی یا که ایله لکنی (مالکیتنی) آ کلا تا تورغان

سوزلر «آیرغچ» دیب آتالا. (صو کندن البته آنک هر نوعلری
اوز وقتنده اویره تله چک. مثلا: صفت، سان آیرغچی، ترکه و
آیرغچی، اوخشاتو آیرغچی و سائره کبی).

بوندن صو ک بو درسکه موافق وظیفه بیرلور.
صرف -- نحو حقنده شونک بله ن سوزمز تمام. حتی صرف --

نحو درس لر نك هر برسی اوچون آیروم درس اورنه کلری
یازوغه دردمز بولسه ده، حاضرگه شول قدرسی بله ن کفایتله نوب

توروغه مجبور بولدق. ادبیات و ادبی نظریه لر اوقتواصوللری حقنده ده
انشاء الله وقتی ایله یازلور.

معلم: عبدالرحمن سعیدی. «یکانرینبورغ».

شا کردلر بونی ده آچق آ کلی باراچقلر .

شونک اوچوندرکه کوب وقت صفتلر نك صفتلانمشلری
(صفتلانمشلر ایله بولغانده) ئه یتملیچه توشرلوب قالدرلاده، آنلر
اورنینه تیک صفتلریغنه ئه یتمله. (ایکی یاخشی ایرکمه س، ایکی یامان
برکمه س و هنری بار اورگه یوزهر، دیمچی دیکگزر کیچرر
مقاللری کبی).

قسقه سی: جمله تحلیل ایتلگنده، ایک نك ئریره ک
و او بوشراق کیسه کلرگه بولب، آندن صو کغنه بسیط کیسه کلرگه
آیروب تیکشور لازمدر.

بو حقده معلم و معلمه لر مزنگ یا کوشولری احتمال بولغانلقدن
توبه نده تاغی بر نیچه مثاللر نك تحلیل ایتلور رهوشن کورسه تونی
تیش تابامز:

(۱) «ملی تلگه محبت انسانلرده طبیعیدر» (رضاء الدین
حضرت). بونده جمله نك ایله سی «ملی تلگه محبت» دیکان
بتون بر هیئندر. «انسانلرده طبیعیدر» هیئتی حکمدر. (بوندن

صو ک ایله هم حکمنک نیچه شهر سوزدن او بوشقان بولووی صورلوب،
آندن صو ک «ملی تلگه» دیکان تماملغی، ایک چیکنده «ملی»
دیکان صفت (آیرغچ) اوزی آیرم تیکشورلور. هم، «ملی تلگه»
دیکان کیسه ک «محبت» دیکان ایله نك تماملغی؛ «انسانلرده» دیکان
کیسه ک «طبیعیدر» حکمینک اورن تماملغی دیب آ کلاتلور.

(۲) «تل آدم بالاسینک هنرن کورسه توجی قورالدر» (رضا
حضرت).

تحلیل: «تل» ایله، «آدم بالاسینک هنرن کورسه توجی
قورالدر» هیئت مجموعه سی حکم.

(۳) «انجی کبک جق بور تکلری | بره - بره یرگه قویولا
باشلا دیلر (ع. اسحاقی).»

تحلیل: صزقنک یوغارغی یاغی ایله، توبه نگی یاغی هیئت
مجموعه سی ایله حکم.

(۴) «قویاشنک نوری | طبیعتکه یا کیدن جان بیرمکه ایدی
(ف. کریمی).»

تحلیل: صزقنک اولگی یاغنده غی هیئت ایله، صو کغیسی
حکم (بونده ایله ایکی سوزدن، حکم بیش سوزدن او بوشقان).

(۵) «تیره یاقده زور اورمانلر کورنه (ف. امیرخان).»
تحلیل: «زور اور مانلر» ایله «کورنه» حکم. «تیره یاقده
اورن تماملغی.

(۶) «اوزنه ادبی درجه لر تابغان آدملر فاشنده | دنیاوی
درجه لر نك اهمیتی یوق (رضا حضرت).

تحلیل: «دنیاودی درجه لر نك اهمیتی» هیئت مجموعه سی

تقریض و انتقاد

دین در سلری

غزته لرده صنعت الله افندی ییکبولا لطف طرفندن «دین در سلری» نامنده درسلك ترتیب همده طبع ونشر قیلنوشی اوقوب مطالعه سنه هوس ایتم . ۱ - ۲ نجی جزئری حاضر قولمده .

مین بو درسلك رنگ تعیینه نگان صنفلرغه موافق بولوب بولماوینه کرشمیم. آسنینی اوقوتوب چقغان معلملر تجربه صوکنده یازارلر. بلکه صنعت الله افندی اوزی اول قول یازما حالنده اوقوتوب چقغاج طبع ایتمده مشدر. بو کتابنگ بتون مندرجه سنی تنقید ایتونی ده وقتی فارغ بولغان متخصصلرگه طاشرامن. درسلك کتابلری عملگه قویبونون اول اربابی طرفندن تیوشلی ره وشده تنقید ایتوب اسلاح و تعدیل بعدنده عملگه قویلو ایک معقول یول بولدی کی شاگردلرنگ ذهنی ایله اویناودن ده تخلیص ایتهدر. باشقه ملترده یا گ چقغان مکتب و مدرسه کتابلرن تنقید و محاکمه ایتوب اولچاودن اونکاروچی مخصوص هیتملر باردردر. اما بزده آندی هیتملر یوق. ایرم ایرم شخصلر طرفندن تنقید ایتلگاله سهده، کتابلر چن اولچاو برله اولچهنه آلعلیر. ناشرلرنگ تشویقنه ایهرو بکنه بیک کوب کتابلر عملگه قویلاده، معلملرده مشقت چیگه لر، شاگردلرده حفالانار. ایکنچی یلنی نه ایکنچی بر کتاب تجربه گه قویلوب شاگردنگ ذهنی محک (صناو طاقتاسی) اورتده استعمال ایتوله. شونک اوچون هنوز یا گ کتابلر نشر ایتوله، اولگیلری عملدن قالا بارا، یوزله ب علم حال، قرقلاب تجوید آلمش - یتمش الفبا، تاغی ثلله نیچه قرائت کتابلری میدانغه چغا، اما چن افاده لی بر کتاب ده ییلگونمی .

یوقاروده دیدکجه بو یا گ «دین در سلکری» حقنده تحلیل طریقچه تنقیدنی اربانه قالدروب بر اساسی و اعتقادی مسئله حقنده غنه ملاحظه منی تقدیم ایتهدر، مؤلف افندی شاید اعتبارگه آلب ایکنچی طبعسنده تصحیح ایتهدر.

«دین در سلری» نگ برنجی جزئده ابلیس و شیطانلر حقنده مؤلف افندی «ابلیس» نی اصلده فرشته ایدی، الله تعالی امرن تو تماغان، بوی صونماغانده الله تعالی آنی حضورندن سورگان. شوندن صولک اول فرشته لکدن چقغان، شیطانلقغه ایله نگان دیه بالارغه تلقین ایتهدر. حتی اول «ابلیس» بی فرشته لرنک الوغلرندن بولغان دیه در. بو تورلی اعتقادی برنجی صنفده غی بالارغه تلقین موافق

بولماسه کیرهک. دینی جهتنن قاراساق، اهل السنة والجماعت اعتقادنچه فرشتهلر معصوملر، آلوده ظلمات نفسانیه و کدورات شهوانیه یوق، بس آلا رنگ بوی صنماینجه عناد ایتوب کفرلک کبی زور گناهغه توشوب مردود بولولری محال درجه سنده در. قرآن شریفده الله تعالی، فرشتهلر حقنده: لا یعصون الله ما امرهم و یفعلون ما یؤمرون» دیه فعل مضارع ایله آلوده گناهدن معصومیت و امرگه انقیاد دائم و مستمر ایدکن بلدره در.

ابلیس ماهیتاده فرشتهلردن باشقه ماهیتدن بولووی قرآن کریم افاده سندن بلنه در. چونکه قرآن کریمده «والجان خلقناه من قبل من نارالسموم» دیه نار عنصرندن یاراتلغانعن بلدره در. فرشتهلر ایسه اصلی نور عنصرندن یاراتلغان اجسام لطیفه لردر. ابلیس اوزی ده الله تعالی نك: «ما منعك ان لا تسجد اذ امرتك» خطابه قارشی «خالقتنی می نار» دیه تفاخر ایتهدر.

ایمدی ماهیتلری باشقه بولسه فلاسفه مذهبچه ده ماهیتده انقلاب درست توگلدردر. بس اولده فرشتهلرنگ الوغسی ایدی ده صوگندن شیطانلقغه اولدی، دیمک درست بولماسه کیرهک.

حکایتلرده «ابلیس اولده فرشتهلرگه استاذ بولغان (سرور ملائکه) اسمنده عزازل بولغانده تکبرلکی باشنه یتکان و لعنت قاموتی موینه کیولگانن سیزمی ده قالغان» دیه سوزلنه هم فاسق عالمگه، هر وقت «عزازیل کبک» دیب ضرب مثلده ایتوله در. شول مشهور حکایه لرده متین بر سنده بنا قیلنوب سوزله نوی شبهه لیدر. قرآن شریفده نیچه یرده: فسجد الملائکه کلهم اجمعون الا ابلیس» دیه عموم ملائکه گه سجده نسبت برلورده شول حکمدن ابلیس استثنا قیلنه در. شول استثناغه بنا بعض مفسرلر ابلیس نی ملائکدن صاناسالرده بناسی ضعیفدر. اولا استثنا متصل بولووی معین توگل، منفصل بولسه سوزشوندوق کیسوله در. هر بر آیتده شوشی استثنا صوکنده خبر و حکم کیلوینه قاراغانده منفصل بولونی بلدره در. متصل بولغانده جنس نی جنسندن استثنا بولمی اجسام لطیفه دن بولدی سبب فرشتهلرگه ماهیتا مشارک بولماسه ده صورتا مماثلتی سببلی حکم سابق ننگ شمولندن استثنا بولووی جائزدر. موندی استثنا عرب کلامنده نادر توگلدردر. بعض مفسرلر «کان من الکافرین» دیگان نظمده کی کان نی صار معناسنده تأویل ایتسه لرده، بو و صفده تبدل بولقدن بلسکه جائز تأویلدر. لکن «وکان من الجن ففسق عن امر ربه» نظمنده کی کان صار معناسنده بولماسه کیرهک. چونکه بو تقدیرده ماهیتده قبول بولادر، بوا یسه درست توگلدردر. نظم ننگ سیاق و سباقنه هم حکمت و مصلحت که بنا «کان من الجن ففسق عن امر ربه» نظم جلیلیک معناسی: ابلیس صورتا فرشتهلر قظرلنده بولسه ده اصلده جندن بولدی بس

حکایه

خلق و یاشر

ایکی ایدهش قمز خانه ننگ ایشگندن کرگان وقتده ساعت تونکی اون ایکنی صوغوب طورادر ایدی. زور گوده لیبسی، بری چهارشنبه که ایکنجیسی دوشنبه که قاراغان پینسنه ننگ یه لاسین توزه ته توزه ته ایده شینه اورن کورگازدی. یش آطی برندن طاپلانغان بلجراق آشیاولق یابلغان اوستال چیتنه اورناشقاچ قاره غلوصتوکی مایلانوب بالطری باشلانغان؛ ختمه سی قارلان قارا توبه ته یلی؛ کرلی آلیباچچلی مالایغه بر گرافینسا قمز کیتزرگه قوشدی. اوزی اورامده چاقده باشلانوبده قمز خانه که کرو سبیلی ئوزولوب قالغان سوزینه دوام ایتدی:

— سین تله سهك نی ایت، دیدی. لاکن بر ملتنگ مقدرتی یاشری قولنده در. خصوصاً بزنگ شیکلی یا کاغنه بعث بعدالموتن اوزدروب نیشله رگه ده، قایه بورولورغده بلمی یش یل حیران بولغان باش بر ملتنگ...! بو مقدرتنگ ملت فایده سینه حل ایتلویده یاشر اوزلرین خلقدن آیروم بر صنف دیب طانیعی؛ خلقدن آیروم بر محیط تشکیل ایتمی خلق ایله بر دائره ده آوناب ته که ره گانده بولاجق. فقط موتنگ ایله برابر یاشرنگ خلق قاشنده بر آز نفوذلری بولوده شرطدر.

چیمرك بورنلی، زور قولاقلیسی ایده شینگ سوزین کیسوب بر نرسه ایتمه کچی بولدی

زور گوده لیبسی سیکروب توشدی. قزوب کیتوب آیو طابانیدای یاصسی اوچن جایوب: — Позвольте! Позвольте! سوزمنی بولمه، دیب قیچقدردی. اورتاغه صالحان دعوامنی کاک اسیلدویوت اثبات ایتمی طوروب برسوز ده شمه دیب تیبیه ایتکاندن صولتظوماو توشکان بورننگ بریاغینه بریارماغی ایله باصوب صزرغرتدی ده سویله رگه کرشدی:

— ئلی کیچه گنه تورکلرنگ باقچه قاراولچیسسی بولغان وحشی بلغار یغورطجییف ننگ، ولی نعمتی بولغان ماسکوبچکه بو کون اوزندن زور کوسهک کوتارب میدانغه چیغا آلورلق و دنیا صوغشینه قانتورلق درجه ده بر ملت بولا آلوی نرسه آرقاسنده دیب بله سز؟ بلکه یغورطجییف که بو کوچ، بو قوت روسیه ننگ میلیونلری؛ یوز مگرچه شمال اسلاویانلرینگ قانی برابرینه حاصل بولدی؛ بالقان طاوونگ بو قاره باشلی جیلانی، پیتروغراد، ماسکوادغی پان اسلاویست کناز ئله و ئله کملرنگ قولطوق آستنده شمال اسلاویانلرینگ

شونگ اوچون فرشته لر سجده قیلغانده اول اصلنه تارتوب نه کرسی بیوروغندن باش تارتدی» مضه وئنده بولوب، جندن بولوی فسقلنک سببی ایدوکن بلدره در.

محی الدین ابن عربی قدس سره که منسوب تفسیرده بو خصوصده یله عبارت بار: «وکان جنیا ای من جملة الملکوت السفلیة و الفوی الارضية نشأ و تربی بین ظهور الملائكة السماویة لادراک المعانی الجزیة». ینه «وکان من الکافرین» قولنده: «المحجوبین فی الازل عن الانوار العقلیة و الروحیة فضلا عن نور الوحدة» دیه در. یله اولدقده «کان من الجن» معناسی اولده یا که اصل خلقت و طبیعتده جندن بولدی دیک ایگ معقول و مناسب بولسه کیره ک.

بعد اخلاقی جهتن قاراساق برنچی صنف بالارینه شوندی عقیده نی تلقین ینه مناسب توگلدر، چونکه بالار: «ئلی ابلیس فرشته بولا طوروبده نیحالیگه قالغان، بز بیت فرشته توگل بز کونته ئله نیچه مرتبه قارشیلق قیله طورغان بز، بز الله ننگ رحمتدن یگره ک براق قولورمز» دیه امیدسز بولولری یا که: «ئلی فرشته ننگ ده شوندیلری بولغان بز آدم بالارینه نی صان قالدی» دیه نچار اشکه جرات قیلولری احتمال. ئلی بالارغنه توگل الوغلدنده: «آدم علیه السلام پیغمبر بولسه ده نیشلاگان بز که نی قالدی» دیه اوز خطاسنه بهانه اوله وچیلر بار.

مونه شونگ اوچون بالارغه ایگ باشلاب او قول تورغان تاریخ مقدس نوغندن بولغان تاریخ انبیا قسمنده آدم علیه السلام نی «الله تعالی طیغان یشدن آشاب گناهی بولغانده اوچماخدن چغارلغان» کچی عبارتلر ایله کرله ندرماسکه تیوش ایدی. زورایه توشکاج تاویل و وجهلرن بلگاج قرآن یانینه موافق تعلیم ایدلسه یاخشی بولور ایدی.

آدم علیه السلامنگ بتون بر یوزنده بولغان انسانلرگه آتا و نسللرنگ ایشارینه سبب بولوی هم کل اسمانی بلوب فرشته لرگه بیان ایتوب علمی آرقاسنده بو بر یوزنده الله تعالی ننگ خلیفه سی بولورغه استحقاق و لیاقتی بیان ایدلسه انسان نسلینگ شرفی ظاهر بولوب شول شرف ایسی بولغان آدم پیغمبرنگ بالاری بولماق شرفی شاگردلرگه ده اخلاقی جهتن تاثیر و ترییه برور ایدی. کو کلمه کیلگان ملاحظه منی اجمالی صورتده بو یرده تمام ایتدم. التفات ایدورب انصاف دائره سنده تنقید ایتوچیلرگه رحمت اوقیاچاقمن.

محمد صابر الحسنی. «اوپا».

کتاب اشکافی ایدی که مین اول قدر کتابنی قرق یل حضرت، بخاری داملا بولوب درس ایکان آتاسنگ اشکافندهده کورگانم بوق ایدی. کچکنه بر اولده بلغار مؤزیکسینگ قولنده بو قدر کوب کتاسنگ حیولوی مینی حیرانغا فالدردی. بلغار مؤزیغی دیم. چونکه مین اول وقت، قیاقته، یاریلوب چیلهب بئکان قولرینه قاراب آنک مؤزیکسینه برده شبهه ایتمی ایدم، آنک بر ژینتمهمن بولوی خاطریمده کیلمی ایدی، چونکه مین مؤزیک شیکلی اشله و دن جیره نوب قازاق صحراسینه قاچقان یاخود جایی آچی طوقلی مدرسه ده اوزدررغه راضی بولغان یاکه اشدن قو طولور ایچون «خلفه» اسمی کوناروب شیفاقته جیلان، وازانکه بورك کیوب ایکی قولی کسه سینده اول بویی گولت ایته تورغان دارماید تاتار شاگردنندن بری ایدم. الف یوطقان بر کشینگ، حضرتترچه ایسکانده طالب علم نگ موندی بر مؤزیک قیاقته کروب بر مؤزیک قدر اشله وی مینمچه محال ایدی.

ایشکدن تورگه اوزدق، اوطورا تورغان برین قامشدن تورگان آغاچ اورندقغه باروب اوطوردم. اورندیغمدن یراق توگل بربرده تورغان اوستال ئوستینه کوزم توشدی. بلغارچه غزتله آرهنسده چوالوب یاتقان «فیغارو» نامنده گی فرانسوز غزته سی نظر دقمنی جلب ایدی. سوق طبیعی ایاه قولمنی صوزوب تارتوب آوب قارادم. موندن اون کوننگنه اول پارژده تارالغان «فیغارو» غزته سینک بر نومیری ایدی. «چیلهب بئکان بو قول؛ طوزانغه، طوفراقغه آنالغان بو اوست باش ایله ئلله قایده، پارژده چیغا تورغان موسیو قالمیت نگ «فیغارو» سی آراسنده نیندی علاقه بار صوگ؟» دیگان توسلی ایتدروب ئه سه رینوب بر غزته که، بر مؤزیککه قاراندم. بو قارانووم بلغارنگ نظر دقتن جلب ایدی شیکلی، صالحونقته: «ئه فاندی! نیچون مراق ایدی؟» دیدی. جواب بیرمدم، تیک آوز ایچنده ننگنه «بوق» دیب مغراندیم.

آلا تورقه قهوه فلان اچیلوب بر آز سویله شکاچ آکلاشدی، که ایو خواجه سی بولغان قارشومزده غی شول مؤزیک، آولنگ معلمی ایمش. کندیسی ده «فیغارو» غزته سینگ دائمی مشتریلرندن ایمش.

— فرانسوزچه قایده اوگر ندگر؟ دیدم.

— اسویچره ده، دیدی.

— دیمک سز اسویچره ده بولدگر؟

— نهوت، جنوه دارالفنوننی مأذونلریندنمن، دیدی.

دیمک ئوستینه بولغان مؤزیکنگ قاتقان کیومن کیگان شول ایو خواجه سی «جنوه» دارالفنوننی مأذونلر ایمش.

دارالفنون بترگاچ مملکتینه قایتوب ملت طرفندن بر ایکی مرتبه کوناریلوب فلان و فلان افندی دیب هواغه چویلگاچ بر

قان طنچقنه ایبوب بیودی، زورایه، کوچیه آلدی ده شونک آرقاسنده بو کون زورغنه بر آزداها بولوب قارشومزغه چغا آلدی دیهرلر. البته مونگده تأثیری بولدی طبیعی مین مونی انکار ایتمیم. لاکن بلغارنی یاش، دردلی، فعال، اوزینه اشانغان مستقل طبیعتلی بر ملت قیلوب اشلهب چیغارغان ایگ زور عامل قطعیا بو توگل، بولار تیک نقل صدقه لرینه؛ بیک قصلغان وقتده آغای آینی کونارمه له ب یبارو شیکلی عادی بر کونارمه گنه ئه. اصل عامل ایسه بلغار یاشلرینگ اوزلرینه آبروم بر محیطده یاشاوندده بیگره که ممکن قدر قاره خلق آراسینه کروب آلاز ایله برکه آوناب برکه تگره رگه اطلولرنده؛ اوزلرینی هر وقت بلغار ملتینگ باش اوچنده ترصد ایتوب تورغان وظیفه شناس تریه چی، اداره چی دیب ایمان ایتولرنده وشول ایمانلرینگ بیورغنیچه حرکت قیلولرنده در. یاشلرنده گی بو حالت روحیه نی مین ۱۹۱۰ نجی یل بلغارستان ایچنده گی سیاحتیم اثاسنده کوردم، دیدی.

آلدنده استکان ایله قزنی بر طنده اچوب قوبیدی ده موندن آلطی یل اول بولوب ئونکان سیاحت خاطره سین اییده شینه شول طریقه سویله رگه طوتندی:

ایول اورطه لری، هواغایت اسسی، ایکندی وقتی یاقینلاشوب کیله ایدی؛ بز ایکی یولداش ایله کدن ایله ننگان کل شیکلی واق توزانلرنی بور قراتوب «شمعی» تیره سنده گی بر بلغار اولینه باروب کردک. بلغارستانده؛ خصوصاً «شمعی» تیره لرنده بیک کوب یورگان یولداشم آظنگ باشن توبه سی قیغاچ یابلغان؛ طشدن بیک ماتور ایتوب آغارنغان زورغنه بر یورطقه تابا بوردی. آطمز ابو نورینه باروب طوقتاغاچ اوزاقده اوتامادی ایشکدن بلغار مؤزیکنی قیاقته بر کشی کیلوب چیقدی. بیک وقار ایله گنه، آرغان صماغراقغه اطلاب یانمزغه کیلیدی. یولداشم بلغارچه یخشیش غنه سویله شه بیله ایدی. بلغار مؤزیکنی ایله بلغارچه سویله شه باشلادی. طبیعی مین بولارنگ بر سوزینی ده آکلی آمادم. تیک بلغارنگ آرا تیره میگا تگه له ب قاراب اوصال کوزلری ایله باشمدن آباغمه قدر سوزووندن گنه سوزلرینگ مینم حقدده ایکانن آکلی ایدم. اوزاقغه سویله شکاچ ایو خواجه سی، بلغارلرغه مخصوص قاطی چهره سین بر آز یومشارتا توشوب جلماینقرا ب یاگ مسامان بولغان اورصنک تاتارچه سویله وی شیکلی برادا ایله تورکچه اوله رق؛ — یورگر ئه فاندیم! دیدی. قولی ایله یول کورگازوب ایوینه، تابا بورولدی. بزده آطدن توشوب آرطندن ایوکه کردک.

قاراننی اوی آلدی کونک نرسه سندن ئوتوب ایو اچینه کرگاچ مینم کوزیه بیک نق بهرلگان نرسه ایوینک بیسته لغندن ده بیگره که ایده نندن توشه مگه قدر صوزلغان؛ اچن کتاب ایله شیلاب طوطورغان

تیرلری ایله اشله طبعمی، موندن بر نیچه عصرلر اول یاشاگان بابالزینگ کوچی، قوتی ایله طابلمان دولت ایچنده یوزگان میراث خوریان ملتلرنگ ژینتلمه نلرینچه بایک بوفکرگزر طوغری بولور. چونکه آلارنگ اشنی باشدن باشلارغه خلقنی توبده نرهك قوزغارغه احتیاجلری یوق. ایندی آلارنگ اشلری بابلری طرفندن بر دفعه یولغه قوبلغان. آلاز ایددماسهلرده خلق، اخلاقلری بوزولوب تمام اشدن چیقغانغه قدر شول بر قورولغان کوینچه بارا. اما یا کغنه تریلوب یا کغنه محکومیت آستندن چیقغان بلغار ملتینگ ژینتلمه نیچه بو فکر قطعیا درست توگل. بلغارنگ حالی بتونلای باشقه. بوتان ملتلرگه قیاس قیلنمی. بلغارنگ بارلق حیاتی اوللرده، بلغار حکومتی ئوزینه آرتقنی اولدن آلا. آنک حیات طامرشه معنوی و مادی قان اولدن آغوب کره. آنک بارلق خزینه سی اول موژیکی؛ آنک استقلالیده شول اول موژیکنگ کوینچه گنه طایانوب بارا. بنا علیه هر نرسه دن آله اول موژیکلرینگ درجه سین کونارو؛ آلارنگ آکن، بلغن، یابغن، همه سینندن ده بیگرهك جیت ملتینگ یاقین قارداش قیللرنگ استیلاسینه قارشى آلازده اشانچلی؛ طویقه، ملتقغه بیرشمی تورغان حسیات مله لرین اوغاتو؛ آلارنی ایك ظار معناسی برله بلغار ملتچیسى ایتوب بئشدرو، مونه بلغار یاشلرینگ آلدنده ایك اول حل ایتلورگه تیوشلی بولغان حیاتی مسئله ... شولای بولغاچ قارانغو اول پوچماقلرنده مدنیت عالمندن آیرلوب بلغار موژیکلری ایله بر محیطده آوناب ته گهره وده یاوروپاده عالی تحصیل کورگان بر بلغار ژینتلمه نینگ یك زور ایدییه سی بولور شول. مین قش کونی مکتبده اوقوتام. استقبالد «بلغار منفعتی طاببالا» دیب ققرغان وقتده تك ایتوب آیاقغه قالفه تورغان تازه نسل حاضرلیم. جای کونی ایسه نهق بر اول موژیگی شیکللی اشلیم. یاطووم، طورووم، شادلغم، قایغوم همه سی شول اول موژیکلری ایله برگه اورتاق بولا. مین صرتدن قاراغانده کونده لك رزقن قاره طوپراقدن قازانغان بر اول موژیگی؛ نه حقیقت حالده ایسه بلغارستانك استقلالیتی؛ بلغار ملتینگ بتونلگی سلامتلیکن آلازغنه باغلانغان بلغار موژیگینه سیاست، ملیت، صنعت، ثروت درس لرین اوگراتوچی بر معلم من. مین آلاز ایله اشله گان وقتده؛ اشله ب آروب حال حیغان چاغنده کچکنه بلغارملتن بوکچکنه لکنندن قوتقاروب «یوک بلغارملتی» یاصی تورغان چاره لرنی قولاقزینه بشلدیم. بزنگ آیدوقتمزده آشمزنگ توزی بلغار غننه سی؛ بوروچی یاوروپانك صنعت باینده ترقیاتی حقنده گی ماصالدر بولا. بز شول خیالی و حقیقی بلغار غننه لرین؛ یاوروپا صنعتلر سوبلشه سوبلشه آراغانلر مرنی اونوتامز. یوک بر شوق؛ تیزرهك اشله تیزرهك یوک ملتلر قانارینه کرو درتن دردلشه، دردلشه جن کوچلری ئوز ما کلائی

زورراق شهرنگ زورراق مدرسه سینه یاخود بر اعتبار ابراق غزته اداره خانه سینه قوناقلاونی، شولای ایتوب کل معتبرانه قاتناشوب. معتبر یارانلردن بولوب کیتونی؛ قاره خلقغه نیک کوزلک ئوستوندنگنه قاراب نیک آفتاربتیتی بوغالتماس ایچونگنه بارماق ایله اشارت ایتوب یول کورگازوب کاغد اوستنده شابلونی عقل و فلسفه صاتوب یاتونی برنچی ایدییه دیب طانیغان تاتار بالاسینه بو حال عجیب، یك غیر طبیعی طویولدی. ایمش اول جنوه دارالفنون بترسونده «صوفیه» دن؛ لا اقل «طرنوا» دن هیچده بولماسه شول کچکنه «شمعی» دن بلغار معتبرانه قاتناشورلق بر اورن طابلماسون. ئله قایدیه قارانگی بر اول پوچماغنده طوزانغه؛ طوفر افته آونالوب (تاتارچه ایتکانده) چررگه محکوم بولسون. بونی دیگان گناه شوملنی، بونی دیگان قاره بخت! ..

ایو خواجه سینه طالعسی قهرگه اوچراغان بر بختسز کوزی ایله قاری باشلادم. کوکله کیلگانی اجمده صاقلاوغه بیگوک عادتلانمه گانکه: «چوق طالبعز آدم ایمشسکر» دیب قویدم. بلغار بو سوزمدن سیسکاندی. کیسه ککینه ایتدروب: نیچون دیدی. قایتاروب: «نیچون اوله حق؟ (حیرتمنی آرتد. ره توشوب یوقسه شول حالسکرذن ممنونیمسکر؟» دیدم.

بلغار قاره بولوطلر آره سندن چکره یوب، تزیلوب کیلوب چیقغان یولدلرغه اوخشانوب نورسز، صووق، قارانگی چهره سی آراسندن جلمایتوب آق تشرلین کورگازدی و: «اوزمنی توب ایدییه سینه ایرشکان بختیار و بلغار ژینتلمه نینگ بری دیب صانیم، دیدی. بو جواب، اولدن، آنک حیاتندن، آنک اشدن و آنک خلقندن اوزین یك یوغاری طوققان تاتار شاگردینگ طاغن شاغن قاطردی.

— «آگلامادم افندم، دیدم. شهردن، مدنیت دنیاسینگ بتون های هوپلرندن آیرلوب، چیتده اول موژیکلری آراسنده کرله نوب طومالانوب بر اولده چروده نیندی ایدییه بولورغه کیرهك؛ زورراق قضاغه زورراق اورن کیرهك؛ زورراق اورنده زورراق اشلر اشله نه. شولای بولغاچ سزنگ کبک یاوروپاده عالی تحصیل کورگان ذاتلرنگ اورنی مینمچه، موندی کچکنه بر اول بولورغه تیوش توگل بلکه صوفیه، طرنوا بولورغه تیوشلی. بر اول معلمینگ وظیفه سن صوفیه ده ابتدائی دارالمعلمین بترگان تله گان بر بلغار یکتی باشقاره آلور ایدی. طوغریسی مینم نظر مده بلغارستانده، سزده بو طوغروده مظلومسکر».

بلغار مستهزیانه بر صورتده «ئوسته نرهك یوزه سگ» دیگان معنایی آگلاتوب ایه گن قاعدی:

— خلقغه احتیاجلری توشمی، ئوز کوچلری ئوز ما کلائی

زكات ، عشر ، فديه صدقه لرینه غنه باغلامی و آ کاغنه اشانوب طورمی .
 بیک توبان بولغان باغارنی کوتارو ایچون اوزی شول توبانلکنی
 اختیار ایتوب طوفراقده آنالا، آنالا، اشلی . آلا رغه اشله نورگه
 تیوشلی اشلرنی کاغد اوستنده گنه کورگازمی بالفعل اشله کورگازمه .
 (بیک اوفطانوبقنه) یاشارکه قرار بیرگان کچکنه ملترکه شولای
 ایتمیچه طوغروده کیلمای له ، دیب قوبدی .

سوز شول یرگه یتکانده قز طاشوچی نیگی کرلی آلباقچلی
 مالای قمز خانه نك بابلور وقتی کوبدن یتکانلگن طوپاسقنه ایتوب
 آ گلانتوب قوبدی . ایکی ایبدش اورلرندن قوزغالوب چیغوب
 کیتدیله . مین ده آلا رنگ کورشیلر نده گی ئوستالدن طوروب چیغوب
 کیتدم .

مین شول کوتنی کنه تاتار یاشلری مجاسنده بولغان ایدم .
 مجلس بر ایدیالیستنگ ئولو کوتنی مناسبتیله بر کیچه یاصاوطوغروسنده
 کیگاشو ایچون حیوانغان ایدی . مجلس باشندانوق شالطراوقلی بولدی .
 آرادن بر تاتار ژیتلمه نی طوروب بیک مهم بر مسئله صماق ایتدروب
 یاصالاجق مجلسنگ عمومی یوقسه معتبر یارانلرغه غنه مخصوصی
 دیب اورطغه بر سؤان ائدی . آرتندانوق ، پیتروغراد آرتیستلرینه
 اوخشاتوب آوز بورنن قرغان ؛ فرانک کیگان بنا علیه مجلس کورکی
 بولغان ابکنجی بر تاتار ژیتلمه نی طوب ایتدروب آیاقه بصدی .
 غالوصتی کک طوغری اوطوروب اوطورماغان قولی ایله بارلاب آلاچ :
 — غاصپادا ! مین ، دیدی . کیچه نك عمومی بولوشه نی
 صاغلا سین . باطامو دیدی . صاصق موژیکلر آدینه چیغوب رازنی
 شابلوتنی سوزلر سویلهب مشقتله نورگه ، نیط اصمصل ، (طاغنده
 قایتاروب) باطامو ، دیدی ، آلاز بهری بر سینگ سویله گان ایدی
 سوزلرگنی آ گلامیلر ، دیب اورینه اوطوردی . قمز خانه دن
 ایومه قایتوب چیشنوب اورنیمه یاطقاج شوشی ابتدائی حالده گی
 ایکی ملتنگ ژیتلمه نلری آراسنده مقایسه یورته ، یورته ایوقوغه
 کیتدم . . . !

578

ناشری : «محمد شاکر و محمد ذاکر رامیفیلر» .
 محرری : رضاء الدین بن فخرالدین .

طوتونامز . شول درد ، شول روح ایله جیمروب اشلیمز . نتیجه ده
 کوز کونلری جیکلر مزدن ، قویولر مزدن آلطونلر قویولا .
 طاغن سین او یلامه باغارلر بو آلطونلر ایله کیف صفا چیگه لر ،
 ایرته دن قاره تونگه چاقلی سرخوش بر حالده وا ! وا ! کیلوب
 اورامده یرلاب یوریلر ایگان دیب . خایر ! بز اول کیف صفا
 کونلر استقبالگه قالدروب طورامز . مینم بو اولغه اورناشقامه
 ایندی سکرنجی یل . حاضر شوشی اولده بره موژیک طابا آلازسک
 که کوتنی تونگه قاطوب اشلهب طابقان آقچه سین یالکر اوزینک
 شخصی کیفه حصر ایتسون ، یالکر اوزیکنه یوب ایچسون . حاضر
 اولده غنی ایک قاره موژیکه چاقلی باغارستانک هر طرفی باغار
 دشمانلری ایله چولغانوب آنغالغن ، تورکی ، نیمسی ، یونانی ، اولاخ
 هممسی آتی یوتارغه ، « باغار » اسمینگ کان کوککه اوچررغه
 حاضرلنگانلگن بیک یاخشی آ گلاغان . باغارستانغه خیر خواه ،
 باغار منفعتنه کرلی ، سیاسی انترقیه لر قاتشدرماینچه غنه طرفدار
 بولغان یالکر باغارنگ اوزی ایکاننه آنک ایمانی بیک کامل . بنا علیه
 شوشی ایمانینگ تله وی بونچه اول « بیوک باغاریا » دیب یازلغان
 فلاک کوته لرلگان وقتغه قدر اوزین ، بالترین بیک نق حاضرلی .
 تشندن ، طراغندن آرطدرغان مان ، ئروتن نیکی « بیوک باغاریا »
 فلاکی کوته لرلگان کونگه دیب آیروب قویغان . بو روحنک بو
 حسنگ باغار موژیکنده ایوانوی نرسه آرقاسنده بولدی دیب بله سز .
 صوفیه ده یاخود طر نواده ، یومشاق دیوانلرغه اوطوروبقنه بارمق
 اشاره سی ایله کاغد اوستنده گنه امرلر بیروب ، عقللر صاتوب
 بتونلای ابتدائی حالده بولغان باغار موژیکنده بو روحنی ، بو
 کوچنی قوزغاتوب بولور ایدیمه صوگ ؛ (استهزا طریقه نچه بر
 کولوب) ایندی آلا ی بولعاج ئلی مینم چرماکانلکمنی بلکه توب
 ایدییه سینه ایرشکان بختیار بر باغار ژیتلمه نی ایکانلکمنی البته حاضر
 سین ده ایتورسک بیت دیب چانچوب چانچوب آلدی .

زورکاوده لی افندی شول وقتده چانچکانک آغر تون حاضرده ده
 سیزگان شیکلی بولوب بیک چراین صتوب اوطورغان اورندغندن
 قوزغالوب قوزغالوب قوبدی . طامغان طوماولی بورنن طاغن بر
 مرتبه صزغرتوب : مونه طوغان ! دیدی ، باغار ژیتلمه نی نی سویلی ،
 نه نیچوک اشلی . باغارستانک مقدراتن پیتروغراد ، ماسکوادن یهیراگان

«شورا» اورنبورغره اوله بشه کونره بر مفاقه ادبی ، فنی و سیاسی جمهوردر .

ТАКСА ЗА ОБЪЯВЛЕНІЯ: НА 2-Й СТРАНИЦЪ ОБЛСЖКИ
 30 КОП., НА 3 И 4 СТР.—20 К ЗА СТРОКУ ПЕТИТА.
 Адресъ: г. Оренбургъ, редакция журн. „ШУРО“.

آونه بدلی : سنه لك ۸ صوم ، آتی آیلق ۴ صوم ۳۰ تین .
 اوچ آیلق ۲ صوم ۲۰ ة بر آیلق ۸۰ ة بره مله ب ۴۰ ة .
 چیت مملکتگه یلاق ۹ صوم .